

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Jaanuar 1940

Nr. 1

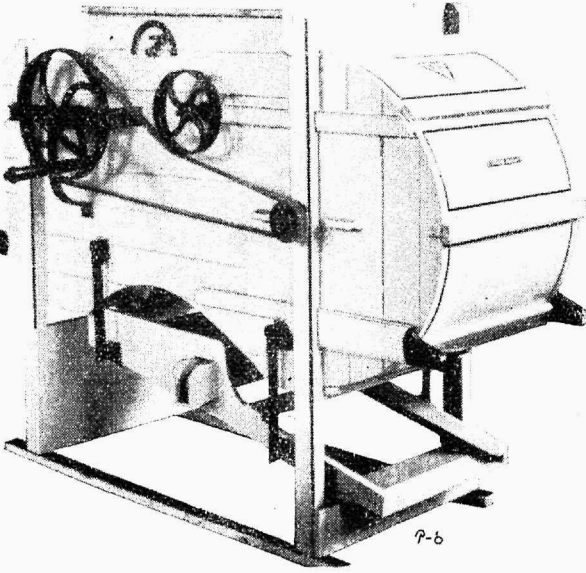
4. AASTAKÄIK

SISU: 1) Aastavahetusel — Joh. Kurvits. 2) Mured süvenevad. 3) Tööliste ühistegevus aastavahetusel — H. Isküll.
4) Vanade töövõtjate kaitse seadus. 5) Väikekorterite türihinnad korraldamisele. 6) Riigikohtu tegelus.
7) Ülevaade Töölisloja tegevusest. 8) Käitiste elu. 9) Mitmesugust.

Kindlustage

oma elu ja varandus

A/s EKA's

Parim materjal
nägu välimus
iseloomustavad

A/S Franz Krull'i
põllutööriistu

Tehase poolt igale põllutööriistale kaasaantav vastutus-täht kindlustab ostjale kvaliteetkauba.

Müük üle maa kõigis suuremates põllutööriistade ärides

A/S.

EESTI TULITIKUMONOPOL

PEAKONTOR:

TALLINN, VABADUSE VÄLJAK 7. TEL. 427-91

VABRIK:

VILJANDIS, VAKSALI 27. TELEFON 44

Riigivõlakogus

P. B.

Tööliskoja Teataja

JAANUAR 1940

Nr. 1

IV aastakäik

Tellimishind:
aastas . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses.
Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang.
Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . Kr. 40.—
1/2 lehek. „ 25.—
1/4 „ „ 12.—
1/8 „ „ 8.—
(kaanekülgedel
kokkuleppel)

Aastavahetusel

Tööliskoja esimees **Joh. Kurvits**

ENSV
Riiklik
Revisjon
2789

Möödunud aasta osutus Eesti töö-
liskonnale ja töölisliikumisele mitmeti
keeruliseks ja raskeks. Mitte sel mää-
ral eesti töölisliikumise kujunemine,
areng ja edu ei olnud tulemusteta kui
just see raske olukord, milles töölis-
organisatsioonid pidid elama ja tegut-
sema.

Vaadeldes meie töölisliikumise sise-
mist ja välist kujunemist võib osu-
tada nii mõnelegi rõomustavale nähtele.
Nii mõnigi küsimus on saanud selgeks
ja leidnud lahenduse.

Selgus on saabunud ennekõike sise-
mist vastolude ja tülide kohta,
mis viimase paari aasta jooksul kip-
pusid lõhestama kogu meie töölisliiku-
mist.

Tööliskoja valimised näitasid lõpli-
kult, kellele kuulub töörahva usaldus ja
missuguste põhimõtete alusel peab töö-
liste asja edasi aetama.

Nüüd võib kinnitada, et Töölis-
koja valimistega on saabunud
vajaline õhupuhastus meie töölisliiku-
misse. Asjalikud ja tõsised põhimõtted:
vaba enesekorraldus töölisorganisatioo-
nides, tööliste majandusliku, õigusliku
ja sotsiaalse seisukorra parandamine ja
kõigi tõsiste töölisliikumise voolude
ühendamine on nendeks alusteks, mil-
ledele tööliste usaldusmehed Tööliskoja
valimiste tulemustega rajasid edaspi-
disteks aastateks Eesti töölisliikumise
arengu ja tööliskonna taotlused.

See alus on nii hinnatav ja avar, et
ta haarab endasse ka neid asjalikke ja

tõsiseid inimesi, kes olid tõmmatud vas-
tasvoolu, kuid kes tahavad töötada töö-
liste asja kasuks. Seega on Tööliskoja
valimistega, mis andsid rõhuva ülekaalu
ja tunnustuse senisele Tööliskoja juhti-
vale suunale, ära märgitud ainult see
keskkond, mille põhimõtete ümber pea-
vad koonduma sallivas ja vabas koos-
töös ka senised teisitöötajad.

Selle arengu seisukohalt on muidugi
tähtsuseta, kas üksikud tegelased, eel-
dades vastupidiseid Tööliskoja valimis-
tulemusi, enne nende selgumist paku-
sid oma teeneid hiljem vähemusse jää-
nuile. Tahame loota, et ka nemad leia-
vad tee tagasi tööliskonna suure ena-
muse ühise asja juure ja nende põhi-
mõtete juure, mille eest töölised on
vahvalt ohvreid kannud.

Kutseühingute elus möödu-
nud aasta tõi ka selgust. Kutseühingute
reform jõudis lõppjärku. Selle tulemu-
sed nii oma juriidiliste aluste kui ka
nende rakenduse seisukohast ei suutnud
täita vaba töölisliikumise lootusi. Aga
ometi püsib ja kasvab lakkamatu visa
püüe vaba töölisliikumise seisukohtade
kaitsmiseks ja elluviimiseks. Need püü-
ded ei või jääda tulemusteta.

Mitmesugused asjaolud näitavad, et
tööliskonnas on palju küpsust ja aktiiv-
sust, nagu seda ka ajakirjandus tun-
nistas, seoses tööliste rohke ja killusta-
mata osavõtuga näiteks omavalitsustegi
valimistest.

Kuigi uued sotsiaalseadused on osu-
tunud sisult väherahuldavaiks, osutub

tulemuseks seegi, et sotsiaalküsimustega Riigikogus, valitsusasutustes ja avalikkuses tegeldakse vilkamalt.

Kõik need rõõmustavad edusammud, millele eespool viitasime, on aga asetatud küsimusmärgi alla möödunud aasta teisel poolel puhkenud rahvaste heitluse ja sellest järgneva majandusliku laheduse järsu kokkutõmbamise tõttu. See uus olukord asetab hoopis uusi majandus- ja sotsiaalpoliitilisi ülesandeid. See tõsine seisukord nõuab meilt

kõigi jõudude ühist pingutust. Tahaksime uskuda, et käesoleva ülesande suurus ja tähtsus liidab tõsiseks koostööks need, kel eesti tööliiskonna heaolu ja eesti vaba tööliiskumise areng on südamel. Siis langeksid iseenesest ära kõrvalistel põhjustel tekkinud keerutused.

Hoolimata kõigist raskusist tahame siiski loota uuel aastalt ka majandus- ja sotsiaalpoliitilisi reforme töötava rahva elatustaseme säilitamiseks.

Mured süvenevad

Juba mitmendat kuud on tööliiskond nagu tangide vahel: ühelt poolt tõuseb elukallidus, teiselt poolt vähenevad töövõimalused. Tangide otsad tõmbuvad koomale aeglaselt, kuid kindlalt. Ja viimasel ajal paistab, et see asjadekäik ka kiireneb.

Elatismaksumuse indeks näitab detsembrikuus 7,5% tõusu aasta jooksul, kusjuures jäi arvestamata üürihindade tõus. Üle 5% on indeks tõusnud võrreldes viimase sõjaeelse kuuga — augustiga. Ja kõikide tunnuste järgi tõuseb indeks algaval aastal veel kiiremini, seda enam tõuseb tegelik elukallidus.

Elukalliduse tõus on kahjulik mitte ainult selle poolest, et seega muutub raskemaks ja kehvemaks tööliste ja teiste väikesepalgaliste elu, mis on niigi küllalt raske. Võib-olla veel halvem on elukalliduse tõusu kaudne mõju. Juba mõnes tööstusharus on tulnud ette **vallandamisi ja töönädala lühendamisi** selle tõttu, et ostjaskond siseturul on läinud tagasihoidlikumaks ja hakkab juba hoiduma mõne kauba ostmisest, mis ei ole just esmajärguline tarbeaine. Seega antakse juba tugev löök vastavate tööstusharude tööliiskonna olukorrale, kel töö väheneb või hoopis kaob. Sellega väheneb jällegi rahva ostujõud ja nii olemegi sattunud nõiaringsi, mis võib meid viia väga tõsise kriisini.

See on praeguse momendi kõige suurem mure. Praegu pannakse enam tähele **tooraine** puudust ja püütakse sellest üle saada. Mis kasu on aga sel-

lest, kui saab tooraineid, aga pole turustamisvõimalusi?

Meie nuhtluseks oli alati meie vaesus — s. o. mitte niivõrd rahvamajanduse kui rahva enda vaesus. Eesti tööliste tööga loodud väärtused kuhjusid kitsaste ringkondade kätte ja toimetati osalt välismaale, kuna siseturu maht jäi väikeseks ja sellega jäid nõrgaks ka meie tööstuse ja põllumajanduse arengu loomulikud alused. Ja nii näeme praegu, et siseturul on erakorraline tähtsus: **väliturud** tulevad ju praegu ainult piiratud ulatuses kõne alla, sest merekaubandus on muutunud õnnemänguks ja kuivamaa kaubanduse võimalusi ei ole palju. Kuid siseturg, s. o. rahva ostujõud, ähvardab kokku kuivada.

Kas peab see paratamatult nii sündima? Kas pole tõesti võimalik siseturu ostujõudu kaitsta ja ka suurendada, et jagu saada pealetungivast kriisist? Teiste sõnadega: kas on reserve, on väärtusi, mida võib juhtida rahva taskutesse ja selle kaudu — rahvamajanduse ringkäiku?

Nii mõnigi mõtleb, et raske aeg tähendab rahapuudust kõigile — rahvale, riigikassale, ettevõtjale, pankadele. Arvatakse umbes nii, et raske aeg on ju kõigile tulnud, et nagu pakane näpistab nii rikkast kui vaest, küllap nii on ka rahapuudusega, vahe on nagu ainult selles, et rikkal on pakast ja rahapuudust kergem kanda, kuna tal on palitu seljas ja jooksev arve pangas.

Tihti peale ongi asi nii, kuid mitte alati ei ole see nii lihtne. Aga **kuhu jäid töölise madalate palkade tõttu kujunenud kapitalid** — need reservid, mis pidid meid raskest ajast välja aitama? **Kuhu jäävad need kasud, mis kujunevad praegugi tööstustes**, sest palgad on endiselt madalad, võrreldes saaduste väärtusega? Lihtsalt öeldes, rahapuudus ei tähenda seda, et raha üldse kadus — see kaob rahva käest, kuid see on kuskil peidus. **Rahapuudusega käib kaasas varjatud rahaküllus**. See raha tuleb leida ja rakendada rahvamajanduse elustamiseks — see on ainus õige vahend praeguse olukorra kergendamiseks ja hüllemate olukordade ärahoidmiseks.

On ju karta, et muidu kaob raha üle piiri, nagu seda juba enne on juhtunud. Praegu selgitatakse, kuidas lahendada **varanduslikud vahekorrad lahkunud sakslastega**. Siin on miljardid mängus — ja tuleb valvata, et need Eesti rahva töö arvel kokku aetud miljardid jääksid Eestisse ja et neid rakendataks selleks, et Eesti rahvast raskest ajast välja aidata.

Mida võib teha selleks, et juhtida rahvamajanduse reservid rahva olukorra parandamiseks?

Kõige lihtsam tee on — **sotsiaalseaduseandluse arendamine**. Sellele teele on meil ametlikult asutud, kuid tulemused olid seni väga väikesed. Nii ei suurenda valmiv **palgalise puhkeaja seadus** nimetamisväärselt tööandjate kulusid. 2-nädalast puhkust saab kasutada vaid väike osa töölisloonnast, kes sama tööandja juures on 7 aastat töötanud, muus osas puhkus kas pikeneb 2 päeva võrra või koguni lüheneb 1 päeva võrra.

Perekonna lisapalga seaduskavaga nimetatakse senine abiraha lisapalgaks, seega tõlgitsetakse seda palgaosana, kuna see on tegelikult eritoetus lastevanemaile nende ühiskondlike kohustuste täitmiseks lastekasvatamise alal. Selle seaduse paremus senise korruga võrreldes seisab abiraha kassa süstemis, kus tööandjal kaob huvi lastega töolistest lahtisaamiseks, kuna tema kulud ei olene tema käitise töölise laste arvust. Kuivõrd aga selle sea-

dusega tegelikult suurenevad töölise sissetulekud senise korruga võrreldes, see tuleb veel ära oodata. **Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seadus** pidi lubaduste kohaselt uuel aastal kalevi alt välja ronima, kuid sellest ei ole siia maani midagi kuulda.

Nii on väljavaated sotsiaalseaduste kaudu töölise olukorra parandamiseks ja tööloonnast ostujõu kindlustamiseks vägagi piiratud. Suuremad lootused olid seotud **tööliskorterite ja üldse väikekorterite** küsimuse lahendamiseks; uus üüriseadus on ametlikult nimetatud „ajutiseks“ ja on tunnustatud, et korterite kriisi õige lahendamine seisab väikekorterite, ja nimelt tervislike, odavate ja moodsate korterite, massilises ehitamises. Vastavad kavad olid Toompeal kaalumisel, kuid aasta vahetusel jäi ka selle küsimuse ümber **imelikult vaikseks**. Ometi oleks väikekorterite ehitamisaktiooni kaudu eriti hõlpsasti teostatav nende tarbetult seisvate kapitalide rakendamine rahvamajanduse ringkäiku, mis kujunesid majandustõusu ajal ja on edasi kujunenemas ka praegu.

Selles olukorras tõuseb eriti teravaks **palgaküsimus**. Palgatõus jääb ikkagi kõige kindlamaks vahendiks rahva ostujõu säilitamiseks ja tõstmiseks, seega siseturu mahu avardamiseks ja kriisi vältimiseks. Seepärast **ei saa palgatõus piirduda ainult elukalliduse lisaga**, vaid peab sellest rohkem andma, eriti nendes tööstusharudes, mis töötavad praegu küllalt suurte kasudega. On samuti selge, et tööaja lühendamisel peab teenistus jääma endiseks, nagu see on ammune töölise nõudmine.

Kuidas on väljavaated sel alal? Peab ütlema, et mitte just väga hiilgavad. **Töötülise lahendamise komisjon** jälgib endiselt ametlikku elatusmaksumuse indeksi, ning kui ta võtab vastu suuremaulatuselisi otsuseid, nagu **Kreenholmi** töötulis, siis venis otsuse kinnitamine nädalaid. Nähtavasti ei ole palgatõstmise vajadus Toompeal küllalt selge, — ometi Kreenholmi otsusega ei tehtud muud kui on jõutud veidi ette indeksi liikumisest, et kindlustada Narva töölise olukorda selle elukalliduse tõusu vastu, mis kahtlemata aset

leiab ligemate kuude jooksul, s. o. otuse kehtivuse ajal.

Sellest on näha, kui kitsaks jääb ka praegu töölistele peamine tee nende olukorra kindlustamiseks ja parandamiseks, s. o. palgavõitlus. **Palgatõstmise küsimuse otsustamist mõjutavad ikka veel Toompeal puhuvad tuuled ja mitte — tööliskonna enda organiseeritud jõud.** Siin peab tulema muutus, kui tööliskond tahab tõhusalt võidelda raskuste vastu. Kõigepealt peab uuesti elustuma **kutseühinguline** organiseerimine, muidugi peavad töölised juhtima kutseühinguid ja nende keskusi ise, mitte lastes end eksitada igasugustest kunstlikest kombinatsioonidest. On uuesti päevakorralde kerkinud **töötülide lahendamise seaduse muutmise** — ja siin on tähtsaimaks nõudmiseks **kutseühingutele õiguse andmine** tööliste esindami-

seks ja töötüli algatamiseks üle tööharu. Kuid **ületööharuline töötüli** peab olema võimalik ka nendes tööharudes, kus kutseühingud on nõrgalt organiseeritud; **töölisvanemail ja töölisnõukogudel** peab olema õigus ühiselt korraldada palgaaktsiooni ja ühiselt kokku leppida tööandjatega, et ühe käitise madalamad palgad ei oleks teistele **kammitsaks**. Lähem tulevik peab näitama, kas selles küsimuses on loota Toompea vastutulekut.

Üldiselt püsib aga uues olukorras vana tõde: tõsiselt loota võib tööliskond ainult iseendale, oma aktiivsusele, oma jõule. Seepärast, mida enam mured süvenevad, seda enam on töölistel vaja **ühineda oma kutseühingute, oma töölisvanemate ja Tööliskoja ümber** — ja siis võetakse tööliskonna nõudmisi tahtmatult kuulda.

Tööliste ühistegevus aastavahetusel

H. Isküll

Aastavahetus on kujunenud tähtsaimaks etapiks, kus me hetkeks peatume, heites pilgu möödunud ajale, sündmusile ja tehtud tööle, et anda aru ja teha kokkuvõtteid töö tulemusist.

Umbes kaks ja pool aastat tagasi, 1937. a. suvel, hakkas Tööliskoda koostöös Eesti Tarvitajateühingute Keskühinguga teostama teadlikku ja kavakindlat ühistegeelikkust selgitustööd tööliste keskel. Lühalt lühike on see ajavahemik selleks, et võida juba nüüd hinnata kogu selle töö tulemusi. Senine aeg on olnud peamiselt külviaeg, kusjuures on kultiveeritud külvipinda ja pandud seeme idanema. Vilja kasvamine ja küpsemine eeldab kindlasti ka teatud ooteaega. Kuna seda külvil on tulnud teostada, eriti algul, olenemata Tööliskojust või tegijaist, puudulikus koostöös asjaomaste ühingute juhatustega ja osalt isegi nende vastuseismisel, siis see kindlasti nii mõnelgi juhul on kannatanud ebaõnnestumise all. Kuid seda tööd on jätkatud antud võimaluste piires parimate soovide ja lootustega, ja et asi iseendast on õige ja hea, siis ei saa olla kahtlust, et see töö kannab vilja. Juba nüüdki on seda ilmselt märgata.

Kui võrrelda endist olukorda praegusega, siis selgub suur vahe. On toimunud põhjalik murrang tööliskonna suhtumises asjasse, mis on olulisema tähtsusega. Enne ei mõeldud käitistes üldse ühistegevusele, ei kõneldud sellest ja veel vähem teati hinnata selle kasulikkust. Selgitustöö alates kuuldus ainult

kahtlustusi ja toodi ette ühistegevuses ette tulnud väärnähtusi. Kõnekoosolekul vaieldi kõnelejalte vastu ja kohtadel puudusid inimesed, kes asja kaitseks oleksid julgenud sõna võtta. Just ei julgetud, sest kardeti sattuda vastollu töökaaslastega. Eriti selle tõttu, et üks osa töölistegelasid suhtus asjale üleolevalt ja halvustavalt.

Nüüd on käitistes ja töölisorganisatsioonides arvukas kaader usaldusmehi, funktsionäre, kellele ülesandeks on selgitustöö tegemine oma ümbruskonnas. Enamuses need usaldusmehed on saanud vajalise ettevalmistuse vastavate kursuste ja loengute kaudu. Mõnel juhul nad võtavad juba ise osa ka ühingute juhatuste tööst. Enam ei kahelda ühistegevuse liikumise kasulikkuses ja selle arendamise tarvilisuses.

Asi ei liigu aga iseendast, vaid seda peab kogu aeg taga õhutama ja ergutama. Usaldusmehed ja kõik vastutustundelised töölistegelased kohtadel peavad seda tegema, andma isiklikku eeskujut ja panema oma mõju maksma, et seda eeskujut ka jälgitaks. Tuleks teha isiklikku selgitustööd niipalju kui saab ja kasutada ka Tööliskoja mõju ning kaasabi igal võimalikul juhul. Kuna nüüd pind ühistegevuse arengule tööliskonnas on küllalt ettevalmistatud ja soodus, peaksid ka ühiskauplused ja nende personaal püüdma rohkem kaasa aidata, eriti uute liikmete värbamistöö. Kõik ühiskaupluste kasutajad peaksid astuma ka ühingu liikmeks. Võimalikult rohkem liikmeid ja kaasosanikke ühiskaup-

lustele! See peaks olema üldine hüüdsõna edaspidiseks. Seda nõuab praegune olukord.

Sõda suurriikide vahel on rängalt vapustanud maailma majandust ja see annab end meilgi tunda. Tendents töömahu vähenemisele tööstuse alal ja kaupade raske kättesaadavus ning mõningate tarbekaupade normeerimine ja samaaegne hindade tõus kaubanduslikul alal on juba tõsiasjad. Kui praegused raskused veelgi süvenevad, mis on tõenäoline, ei pääse me mööda majanduslikust kriisist. Missuguseid raskusi see toob tööliskonnale, on igatihele selge.

Kuigi riigivõim oma korraldustega püüab ära hoida halvemat, ei saa ega või tööliskond ometi jääda lootma ainult riigivõimu hoolit-

suusele, milles pealegi pole selgust, kui palju ta aidata suudab.

Tööliskond peab eelkõige mõtlema omaabi- le ja isetegevusele. Tuleb senisest rohkem hinnata organiseeritud ühisjõudu ja ühistegevust. Tuletame meele maailmasõja ja sellele järgnevat aega, kus olukord oli samuti raske. Siis tekkis suur vajadus ühistegevuse, eriti ühiskaubanduse, järele. See oli siis nõrk, kuid organiseeriti kiiresti ja ta suutis paljugi aidata.

Kuna majanduslikud raskused on eriti valusad kanda tööliskonnal, kes kõige enam vajab ühistegevuse kaitset ja ühistegevuse kaitse tõhusus oleneb ta jõu tugevusest, siis olgu meie ülesandeks seda jõuda kasvatada. Selleks jatkugu meil tahet algaval aastal.

Vanade töövõtjate kaitse seadus

Pärast pikemaid läbirääkimisi Riigikogu võttis vastu vanade töövõtjate kaitse seaduse. Seadus jõustus avaldamisega 22. detsembril 1939. a. (RT 1939, 116, 896). Seadus ise koosneb kahest iseseisvast osast, ja nimelt 1) eeskirjadest, mis sätivad vanade tööliste tööpidamise kohustust, ja 2) eeskirjadest, mis sätivad vanadustoetuse maksimist.

1. Vanade töövõtjate tööpidamise kohustus. Kõigi töömahu kõikumiste tagajärjel kannatavad esimeses jões vanemad töövõtjad. Nii seesugusel korral, kui surutised, sõjaolud, rationaliseerimine või muud nähtused langetavad vajadust tööjõu järele. Vanade töövõtjate töö leidmine osutub seesugustes oludes raskeks. Teiselt poolt aga vallandamine katkestab kindlustus-õigusliku teenistuse enne pensionisaamist õigustava vanuse alammaära väljateenimist. Seetõttu osutub iseenesest tarviliseks vahendite leidmine vanemate tööliste kaitseks, kuid on küsimus omaette, mis viisil see peaks toimuma. Eriti ei saa pooldada ka seda, kui vanemate töövõtjate kaitse sünnib nooremate ja keskealiste, kes omavad pealegi ise elatist mitteteenivaid perekondi, arvel. Sellepärast nende küsimuste lahendamiseks käidavad teed peavad olema painduvad ja kohandatavad igakordsetele eluvajadustele; õigluse momendi silmaspidamiseks aga peab olema töövõtjate esindajatel võimalus nende küsimuste lahendamiseks kaasa rääkida. Näib, et küsimuste lahendamiseks olnuks vahest parim tee eriliste segakomisjonide loomine, milles olnuksid esindatud tööliskonna asutused (töölisvanemad, -nõukogud) või kutseühingud ja mille tegevus oleks lähtunud kaitises töötavate vanemate töövõtjate vallandamise küsimusest, kuna juba varem tööprotsessist väljalangenud vanemate töövõtjate uuesti töölerakendamiseks oleks võinud võtta tarvitusele majanduspoliitilisi vahendeid. Seadus on aga siin läinud teist teed. Missuguseid tulemusi see annab ja kas see vähendab pinget tööturul, seda näitab muidugi ligem tulevik.

Eeskirjad vanade töövõtjate tööpidamise kohustuse kohta kehtivad ainult tööstuslikus kaitises

ja nimelt suur- ning kesktööstuslikes kaitistes, seega kaitistes, kus töötab vähimalt 5 töölist, või juhul, kui töötatakse mehaanilise tööjõuga — vähimalt 3 töölist. Suur- ja kesktööstuslike kaitistes valdajad on seaduse järgi kohustatud töö pidama töövõtjaid alates 50-dast eluaastast kuni 65-da eluaasta täitumiseni, arvil, mis määrab kindlaks sotsiaalminister kokkuleppel majandusministriga, ära kuulates vastava komisjoni arvamise. Komisjon koosneb sotsiaalministri poolt nimetatavast esimehest ja neljast liikmest, kelledest majandusminister nimetab ühe, riigisekretär ühe, Tööliskoda ühe ja Kaubandus-tööstuskoda ühe. Vanade töövõtjate arvust, keda kaitise valdaja on kohustatud töö pidama, arvatakse maha need üle 65 a. vanad töövõtjad, kellele kaitise valdaja ei maksa vanadustoetust, kui ta neid töö peab. Määrad, millistel kaitise valdaja on kohustatud töö pidama vanu töövõtjaid, määratakse kindlaks kaitiste rühmade või tööharude järgi, kusjuures on võimalik ette näha erimäärasid 50—59- ja 60—65-aastaste töövõtjate kohta.

Vanade töövõtjatena tuleb eeskätt pidada töö samas kaitises töötanud või töötavaid töövõtjaid. Muidugi see on loomulik, et vanade töövõtjatena peetakse töö nimelt samas kaitises töötanud või töötavaid töövõtjaid, sest sellest sõltub nende töövõtjate vanadustoetus. Kuid kaitise valdaja võib nii sel juhul kui ka üldse osta enda vabaks vanade töövõtjate tööpidamise kohustusest, tasudes sellekohast hooldemaksu. Sotsiaalseaduseandluse ja sotsiaalpoliitika põhimõtetele vastab vaevalt seesugune võimalus vabanimiseks sotsiaalsetest kohustustest.

Hooldemaksu tuleb tasuda iga vähem töölepeetava 50-aastase ja vanema töövõtja pealt iga kalendri tööpäeva eest 20% täiskasvanud meeslihttöölise keskmisest päevapalgast. Hooldemaksust laekunud summasid kasutatakse vanade töövõtjate abistamiseks ja seaduse teostamiskulude katteks.

2. Vanadustoetus. Eeskirjad vanadustoetuse kohta peavad asendama üldise töövõime- tuse ja vanaduse vastu kindlustamise seaduse üle-

minekaja eeskirju. Sellest seisukohast lähtudes ei suuda nad kindlustuse elluviimisel tekkinud küsimusi rahuldavalt lahendada, kuna nad on rajatud esijoonese hoolekande põhimõttele, rahalisi toetusi võidakse asendada natuurasammetega ja sellegi saamise eelduseks on töötamine samas käitises. Viimases tingimuses kajastub vananenud põhimõte: iga peremees vastutagu oma asjade ja orjade eest.

Seaduse järgi on õigustatud töövõtja, kes on töötanud vähimalt 20 aastat samas suur- või kesk-tööstuslikus käitises või samas kaubanduslikus käitises, kus töötab üle 5 töövõtja ja kus ta on jäänud töövõimetuks sel määral, et ta ei suuda end tööga elatada, saama käitise valdajalt kuni surmani kas elatist natuuras või vähimalt 15 krooni kuus toetusraha. Seadus jätab lahtiseks küsimuse, missugusel momendil (n. töölt lahku-mise momendil) käitis peab olema suur- või kesk-tööstuslik või selles peab töötama üle 5 töövõtja. Vanadustoetuse saamise õigust ei ole töövõtjal, kes elab oma varast või kes saab haigekassalt abiraha või mõnelt asutuselt pensioni, mille suurus on vähimalt 15 krooni. Samuti ei ole vanadustoetuse nõudmise õigust töövõtjal, kelle töövõimeetus on tema enese poolt tahtlikult tekitatud või tingitud

tema enese raskest hooletusest või saadud tema poolt kriminaalkuriteo kordasaatmisel. Uhele ning samale tööandjale kuuluvas mitmes käitises töötamist loetakse võrdseks samas käitises töötamisega. Käitise üleminekut uuele valdajale või firma muutmist ei loeta uue käitise tekkimiseks, vaid uuele valdajale lähevad üle ka senisele valdajale kuulunud kohustused vanadustoetuse alal.

Eeskirju vanadustoetuse maksmise kohta kohaldatakse kõigile neile tingimustele vastavatele töövõtjatele, kes on vabastatud käitise teenistusest alates 15. nov. 1939. Käitise valdajate poolt vanadele töövõtjatele enne 15. nov. 1939 määratud perioodilisi vanadustoetusi ei või käitise valdaja lõpetada ega vähendada.

Lõpuks on seaduses ette nähtud, et küsimused, kas töövõtja omab oma varast vajalisi sissetulekuid ja kas natuuras antav elatis on küllaldane, otsustab töövõtja või toetusesaaja elukoha, linna või valla, valitsus. Kui see elatis ei ole küllaldane, siis on isikul õigus saada selle asemel 15 krooni kuus toetusraha.

Rahas antav vanadustoetus tuleb välja maksa iga kuu eest hiljemalt järgmise kuu 5-dal päeval. Tähtjaks tasumata summadel arvatakse $\frac{1}{3}\%$ viivitusraha ööpäevas.

Väikekorterite üürihinnad korraldamisele

Riigikogu võttis pärast pikemaid mõttevahetusi vastu väikekorterite üürihindade korraldamise ajutise seaduse (RT 1939, 115, 894). Üürihindade korraldamist on nõutud juba korduvalt ja ammugi, eriti tööliste ja väiksemapalgaliste ametnike ja teenijate poolt. Käesolev seadus osutub olulistes joontes alles raamseaduseks, mis ei määra isegi mitte aluseid, millel üürid korraldamisele võidakse võtta, vaid näeb ainult ette selle jaoks menetluse ja organid. Seepärast osutub veel varajaseks anda vastus küsimusele, missuguseid tulemusi selle seadusega ka tegelikult suudetakse üürihindade liigtõusu alal saavutada.

Käesoleva seaduse alusel võidakse võtta kohaldamisele üürihinnad linnades ja tööstuskohtades, kui Vabariigi Valitsus leiab, et need on põhjendamatult kõrged, ja teeb vastava otsuse üürihindade korraldamisele võtmiseks. Üürihinnad võidakse võtta korraldamisele väikekorterites, kusjuures väikekorteriks loetakse korter, mille köetavate ruumide pörandapind ei ületa 60 ruutmeetrit. Pörandapinna hulka ei arvata mitme korteri ühiseid eeskodasid ja koridore. Seaduse alla ei kuulu aga pärast 1. jaanuari 1939. a. valminud majad, välja arvatud nende majade keldrikorra väikekorterid. Samuti ei kuulu seaduse alla möbleeritud ja teenimisega väljauüritud üksikud toad.

Väikekorterite üürihinnad pannakse kehtima vastavalt kas linnavolikogu või maavolikogu määrusega. Need määrused aga vajavad veel kinnitamist sotsiaalministri poolt kok-

kulelpeel teedeministriga, kes neid võib saata tagasi volikogule muudatuste tegemiseks. Kui üürihinnade määrust ei esitata sotsiaalministri poolt määratud tähtjaks temale kinnitamiseks või kui ta ei leia võimalikuks ka teiskordselt esitatud üürihindade määrust kinnitada, paneb ta selle ise, kokkuleppeel teedeministriga, kehtima. Samuti paneb sotsiaalminister, kokkuleppeel teedeministriga, kehtima üldised alused üürihinnade väljatöötamiseks ja määramiseks volikogude poolt.

Eelnevast nähtub, et seadus jätab täiesti lahtiseks, missugusele kõrgusele kujunevad üürid ja missugustel alustel üüride kõrgust määratakse. See küsimus on olnud esijoonel sotsiaalministri ja kaudselt ka linna- ja maavolikogudest.

Elmistel alustel linna- või maavolikogude või sotsiaalministri poolt määratud üürihinnad ei ole aga iseenesest väikekorterite väljauürijaile sunduslikud, vaid väikekorterite üürihinnad võivad algatada menetlust oma korteri üüri viimiseks nende normide tasemele. Kui väikekorterite üürihinnad leiab, et tema kasutuses oleva korteri üürihind ületab määruses ettenähtud üürihinnad, ja kui ta selle üürihinnaga ei nõustu, võib ta nõuda üürihindade alandamist kaudselt vastavalt kehtivast maavolikogule. Kokkuleppeel viimiseks võib üürihinnad alandada üürihinnad kindlaksmääramist vastava maa- või linnavalitsuse poolt. Eeltähtselt menetlus on võrdlemisi raskepärane ja võib tuua maa- ja linnavalitsustele töö ümmistumise, kuna teoreetiliselt on olemas võimalus, et iga korteri

üürija peab oma korteri üürihinna kindlaksmääramist taotlema vastava maa- või linnavalitsuse kaudu. Muidugi puuduvad kogemused selle kohta, mis määral majaomanikud ise vabatahtlikult panevad kehtima vastavates määrustes ettenähtud üürihinnad.

On üüriku taotlenud maa- või linnavalitsuse kaudu väikekorterite üürihinna kindlaksmääramist, siis teostub see kogutud andmete ja tõendite põhjal üüriinormide määramise alusel. Sealjuures on linna- või maavalitsustel õigus nõuda majaomanikelt või valdajailt ning üürikuelt tarvilisi andmeid ja tõendeid ja toimetada korterite ülevaatust ning võrdlusandmete kogumist.

Keeldud on väikekorterite eest võtta kõrgeimat üürihinda kui see on eelmises korras iga korteri kohta linna- või maavalitsuse poolt kindlaks määratud. Kui majaomanik on tõstnud korteri kasutamise väärtust korteris uute sisseseadete ja mugavustega, siis võib ta taotleda üürihinna tõstmist samas korras.

Linnades ja tööstuskohtades, kus väikekorterite üürihinnad on otsustatud võtta korraldamisele, ei või majaomanikud väikekorterite kohta sõlmitud üürilepinguid lõpetada muidu kui kokkuleppel üürikuiga või juhtudel, kui üürileandjal tekib õigus ühekülgsest ja ette-teatamatult üürilepingut lõpetada (BES §§ 4116—4120). Sealjuures loetakse tähtajalised üürilepingud nende tähtaja saabumisel määramata ajaks sõlmitud üürilepinguiks. See keeld üürilepingute lõpetamise kohta haa-

rab kõiki väikekorterite üürilepinguid, vastavas linnas või tööstuskeskuses, mitte ainult neid, kus üürihinnad on linna- või maavalitsuse poolt kindlaks määratud.

Mis puutub edasikaebe korrasse linna- või maavalitsuse või nende osakondade otsuste peale, väikekorterite üürihindade kindlaksmääramisse või korratrahvidesse, siis need esitatakse korteri asukoha järgi administratiivkohtu korras jaoskonnakohtunikule, kelle otsus on lõplik ja mille peale ei ole edasikaebust.

Edasi näeb seadus ette, et majaomanikku või tema asetäitjat, kes on süüdi selles, et ta tõstis linna- või maavalitsuse poolt kindlaksmääratud üürihinda või rikkus selle seaduse põhjal antud määruste eeskirju, karistatakse korratrahviga linna- või maavalitsuse poolt 100—250 kroonini.

Seadus jõustus avaldamisega 19. detsemb. ril 1939. a.

Kokku võttes võib seega tähendada, et käesolev seadus on ainult raamseadus, ja kas ta tegelikus elus täidab neid lootusi, mil ledel ta anti, seda peab näitama alles tulevik. Ei saa aga salata, et seaduses ettenähtud korterite üürihindade kindlaksmääramise menetlus ei ole eriti hõlpus.

Vabariigi Valitsuse otsusega on Tallinna linn arvatud üüride korraldamise seaduse alla. Vastavad määrused seaduse elluviimiseks on praegu teoksil.

Riigikohtu tegelus

Üksikud valimistoimingud tööliskoogukogu valimistel ei ole kaevatavad

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor on käesoleva asja otsustamisel asunud seisukohale, et kuna a.-s. A. M. Lutheri käitise tööliste üldkogu koosolekul 29. I 1939. a. seati üles tööliskoogukogu liikmete kandidaadid, siis alati sellega valimiste protseduuri ja seepärast olid tööandja kui ka töölised õigustatud protestima nii üldkogu kokkukutsumise kui ka koosolekul tehtud otsuste vastu. Seda seisukohta ei saa õigeaks pidada. TKTAS §§ 19 ja 20 järgi tööliskoogukogu liikmete ja nende asetäitjate valimise korraldamiseks valib tööliste üldkogu... valimiskomisjoni, kes on kohustatud viivitamata asuma valimise eeltoodele... eeldusega, et valimised oleksid toimetatud enne tööliskoogukogu liikmete volituste tähtaja lõppemist. Kui tööliskoogukogu liikmete ja nende asetäitjate valimisi toimetakse esmakordselt, siis peavad need olema teostatud hiljemalt kaks nädalat pärast valimiskomisjoni valimist. Neist seaduse sätetest ilmneb, et tööliskoogukogu valimised peavad toimuma võimalikult kiiresti ja lühikese ajavahemiku sees. Samuti valimiste vastu protestide esitamiseks, nende läbivaatamiseks jaoskonna tööliskoogukogu poolt ja jaoskonna tööliskoogukogu otsuse peale edasikaebamiseks

on määratud seaduses lühikesed tähtajad, nii et valimiste lõpupäevast arvates 19 päeva pärast on võimalik käitises välja kuulutada tööliskoogukogu otsus, kas tööliskoogukogu liikmed loetakse valituks või mitte sel juhul, kui jaoskonna tööliskoogukogu otsusele ei järgnenud edasikaebust (§ 26). Kuna seaduses on õigus antud esineda protestidega tööliskoogukogu liikmete ja nende asetäitjate valimise asjas ja esitatud protestide arutamisele ja läbivaatamisele järgneb tööliskoogukogu otsus, kas tööliskoogukogu liikmed loetakse valituks või mitte (§§ 22 ja 23), siis ei ole kahtlust, et proteste ei ole lubatud üksikute valimistoimingute peale. Juhul, kui sellased protestid oleksid esitatud, ei kuuluks nad otsustamisele enne kui tööliskoogukogu on saanud valimisprotokollid ja valismaterjali. Niisuguste protestide otsustamine enne valismaterjalide saamist on § 22 mõtte kohaselt enneaegne ja nende enneaegsete otsuste peale esitatud kaebuste esitamine ja otsustamine ei soodusta kiiret valimiste toimetamist, mida nõuab tööliskoogukogu liikmete valimise kord. Neil kaalutusil ei või jääda tööliskoogukogu ja töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori kaevatud otsused püsima.

(Adm. os. t. 248 — I — 1939. a., ots. 22. IX 1939. a.).

Millal tuleb maksa $\frac{1}{3}\%$ viivitusraha?

Riigikohus on juba korduvalt seletanud, et asjaolu, et tööline on palga vastu võtnud ilma protesti avaldamata ja samuti ka lõpparve, ei võta tööliselt õigust 50% lisatasu ületundide eest tagantjärele nõuda ja Riigikohtu ei ole põhjust oma seisukohta muuta. Kostja on eksinud tööstusliku töö seaduse § 55¹ (nüüd tööliste töölepingu seadus § 27) juba sellega, et ta on lasknud lisatööd teha ja ei ole selle eest seaduses ettenähtud normis tasunud. Selles seisab kostja süü ja seepärast ei ole põhjust nõudja süüst kõnelda, mis kostja vabastaks $\frac{1}{3}\%$ viivitusraha maksimisest. Kui nõue on esitatud tööstuslike kaitiste tööaja seaduse alusel, siis ei tule sellest, et ei oleks kohaldatav TTS § 55¹. See norm on kehtiv kõikide maksude kohta, milliseid ettevõtja oli kohustatud sooritama, kuid ilma tööliste süüta on jätnud tegemata.

(Tsv. os. t. 487 — R — 1939. a., ots. 19. X 1939. a.).

Valimiskomisjoni liikme töölepingu võib küll üles öelda, kuid see ei tohi lõppeda komisjoni liikmeks oleku ajal

Seisukoht, nagu oleks lepingu ülesütlemine juba lepingu murdmine ei leia kinnitust seaduse normidest. Ülesütlemisele tuleb vaadata vaid kui soovile lepingut murda, mitte kui lepingu murdmisele. Antud juhul ongi konstateeritud, et kuigi leping öeldi üles ajal, mil nõudja oli valimiskomisjoni liige, teenistusvahetuse poole vahel kestis tegelikult edasi ning lõppes ülesütlemise tagajärjel alles siis, kui nõudja ei olnud enam valimiskomisjoni liikmeks. Kuna antud juhul ei ole tegemist lepingu murdmisega tööst. kait. tööliskonna asutuste sead. §§ 60 ja 56 mõttes, osutub alusetuks kaebaja saade nende normide rikkumisele.

(Tsv. os. t. 515 — R — 1939. a., ots. 27. X 1939. a.).

Kas tööliskogul on õigus teha väljavõtteid kaitise raamatuid

O. Kilgase tekstiilkaitise tööliskoguga palus kaitise valitsuselt andmeid palgaolude kohta üksikute osakondade viisi. Kaitise juhatus oli küll nõus raamatuid näitama, kuid väljavõtteid tööliste palgaolude kohta ta teha ei lubanud. Tööliskoguga teatas sellest tööinspektorile. Viimane tegi kaitise juhatajale korralduse lubada tööliskogul tutvuda vastavate raamatutega ja võimaldada väljavõtete tegemist.

Kaitise raamatutest märkmete väljakirjutamisega ei olnud nõus a.-s. Kilgase juhatus ja andis kaebuse vanemale tööinspektorile. Viimane jättis kaebuse tagajärjeta. Selle otsuse peale esitas a.-s. Kilgase juhatus kaebuse riigikohtule. Riigikohtu adm.-osakond leidis, et käesoleval korral on vaidluse all küsimus, kas tööliskoguga õigusega tutvuda töökaite seaduse alusel peetavate raamatute sisuga käib kaasas ka õigus teha endale vajalikke märk-

meid. Tööstuslike kaitiste tööliskonna asutuste seaduse §§ 5 ja 7 nähtub, et tööliskogule peal lasub mitmesuguste avalik-õiguslike ülesannete täitmine. Need ülesanded ei puuduta ainult tööliskonda ennast, vaid ka tööandjat ja vahetada teiste avalik-õiguslike asutustega. Tööliskogule ei ole mitte ainult üldkogu täitvaks ja ühtlasi jooksvaid asju ajavaks asutuseks, vaid ka esindajaks läbikäimisel tööandjatega, kutseasutustega ning riigi- ja omavalitsusasutustega. Et tõeliselt ja tõhusalt oma mitmekesiseid avalik-õiguslike ülesandeid täita ja esindada kaitise üldkogu läbikäimisel vastavalt TKTAS (Tööstuslike kaitiste tööliskonna asutuste seadus) § 5, peab tööliskogul selleks endastmõistetavalt olema mitte ainult ülevaade kaitise üldisest seisukorrast tööandja poolt antud valgustusel ja asjast arusaamise kohaselt, vaid tööliskogul peab võimalus olema kriitiliselt ja aktiivselt suhtuda saadud ülevaatele. Seepärast näeb ka TKTAS § 8 ette, et tööliskogul on õigus nõuda, et tööandja näitaks neile raamatuid ja dokumente, ja mitte ainult pealiskaudseks vaatamiseks, vaid andmete saamiseks, nagu nähtub sama paragr. 8 viimasest lõigust. On aga tööliskogul endal õigus hankida algdokumentidest tarvilikke andmeid, siis edasi sõltub juba tööliskogust endast, kuidas ta saadud andmeid meele peab, kas ta usub oma mälu ja õpib nad pähe või teeb endale vastavaid märkmeid. See on tööliskogule enda kodune sisemine asi ja tööandjal ei ole siin midagi ütelda. Tööandja võib siin, kui ta peab tarvilikuks, ainult nõuda, et tööliskogule liikmed hoiaksid saadud andmed saladuses, nii oma teenistuse ajal kui pärast teenistusest lahkumist. Ei saa õigeks pidada kaebaja väidet, et sel korral, kui osutub, et tööandja ei pea kinni töökaite ja sotsiaalkindlustuse seadustest ja määrustest, siis alles, peale tööinspektori tähelepanu pööramist sellele tööliskogule poolt, tööinspektor ise teeb nõutavad väljakirjutused ja märkused, mitte aga tööliskoguga, sest viimasel puuduvat sellel igasugune vajadus ja seaduslik õigus. Esiteks midagi säärust ei ütle seaduse tekst ja teiseks TKTAS mõiste ja sisu seisab ka selles, et tööliskogule esimene ülesanne on selles, et kõik puudused oleksid kõrvaldatud ametivõimude vahelise segamata, s. o. tööliskogule juhib puudustele tööandja tähelepanu esimeses järjekorras, kui aga seal poolt vajalikke samme ei astuta, siis alles tööliskogule pöörduv tööinspektori või teiste võimude poole. Viimaks kaebaja leiab, et tööinspektori korraldus ei või ka sellepärast püsima jääda, et väljakirjutusi sooviti saada selleks, et neid esitada mingisugusele ametiühingule. Kuid ülekuulatud tööliskogule liikmed on konstateerinud, et väljakirjutusi taheti esitada Tekstiilkaitise ametiühingule, ja mitte ainult sinna, vaid ka Tööliskojale, et nende väljavõtete andmetel koostada statistikat. Täheleb, väljavõtteid olid arvatud kindlate avalik-õiguslike asutuste ja nimelt tööliskonna tarvis loodud asutuste jaoks. Kui kõrjutada TKTAS § 7 p. 6 § 5-ga, siis nähtub, nagu eespool osalt märgitud, et tööliskogul on võimalus saada vastava kutse peale oma esindajaid läbirääkimistele

ametiasutustesse, kus on vajalik teatava käitise tööliskonna seisukohta päevakorras oleva küsimuse kohta teada saada. Ei ole mõeldav edukalt täita siin oma ülesannet, kui tööliskonnakogul ei ole käsitada ega esitada vastavaid tarvilikke andmeid. Iseasi on, kui need andmed on salajased, kui käesoleval korral

andmete kogumine ja väljavõtete tegemine oli keelatud mitte seepärast, et tegemist on salajaste andmetega, vaid et need kavatsesiitada eelmainitud tööliskonna jaoks loodud asutustele. Riigikohus jättis a.-s. Kilgase juhatuse kaebuse tagajärjeta.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Korterikriisi lahendamise küsimus.

Tööliskoja poolt esitati majandusministrile järgnevad seisukohad korterikriisi lahendamise alal:

Töölise ja teiste väikepalgaliste raskenev majanduslik olukord teeb korterikriisi eriti valusaks. Kuna üüriseadus võib siin tuua vaid osalist ja ajutist lahendust, tuleb viivitamata asuda tegevusele korterikriisi likvideerimiseks odavate väikekorterite ehitamise kaudu. Selleks tuleb rakendada rahvamajanduses kogunenud reservid, millega ühtlasi oleks aktiveeritud rahvamajanduse üldist ringkäiku ja pehmenatud kriisi ohtu.

Kuna väikekorterite ehitamiseks kasutatavad ressursid on suhteliselt piiratud, tuleb taotleda nende võimalikult efektiivsemat rakendamist. See eeldab väikekorterite ehitamise ühtlast, plaanikindlat ja kontrollitud juhtimist ja teiseks riigivõimu, omavalitsuste, ühistegevuse ja töövõtjaskonna koostööd.

Selleks tuleb luua Väikekorterite Ehitamise Fond, mis tegutseks riigieelarve korras saadud summadega, enne asutatud fondide summadega ja riigi poolt tagatud võlakirjade emissiooni kaudu. Fondi ülesandeks oleks odavate väikekorterite ehitamiseks odavaprotsendilise laenu andmine.

Ehitatavad korterid oleksid üldreeglina üürikorterid, kusjuures korteri kasutajal oleks võimalus iseseisvalt või korteriühingu kaudu korter omandada, nii et sissemaksud vastava laenu tasumiseks temalt oleksid kasseeritud ühes üüriga. Kuna see on jõukohane vaid osale töövõtjaskonnast, ei saa juhtida kõiki ressursse ainult omanduskorterite ehitamisele, vaid korterite omandamise ulatus peab selguma asjade tegelikust käigust.

Fondilaenu andmisel peab olema väiditud võimalus, et laenu soodustusest saavad kasu elamuehitajad-ettevõtjad ja mitte korterikasutajad ise. Samuti ei tohi korterilaenu olla vahendiks korterikasutajaile sotsiaalse surve avaldamiseks.

Sellest järeldub, et fondilaenu saajaks ei tohi olla milgi tingimusel korterikasutajate tööandja; samuti ei saa kõne alla tulla eraettevõtjad või eraisikuile kuuluvad firmad. Seega võimalikud fondilaenu saajad oleksid: korteriühingud, töövõtjate kutseühingud, selleks eesmärgiks riigi, omavalitsuste, ühistegelike ja töövõtjaskonna

organisatsioonide poolt moodustatud sihtasutused ja riiklikud aktsiaseltsid.

Pealeselle tuleb igal laenuandmisel arvestada mitte ainult laenuaotleja krediitvõimet, vaid ka seda, kuivõrd on laen temale sotsiaalselt soovitav, s. o. kuivõrd on uskuda, et ta lojaalselt talitab tema kätte usaldatud soodustusega. Nende küsimuste otsustamine eeldab töövõtjaskonna ja korteriühingute kaastõimet. Seepärast tuleks luua vastavate organisatsioonide esindajaist koosnev väikekorterite ehitamise fondi nõukogu, kelle ettepanekul toimuks laenuandmine fondi valitseja (näit. Pikalaenu Panga) poolt.

Üürid ja korteriomandamise tingimused fondilaenuga ehitatavates majades peavad olema normeeritud ja kontrollitud. Samuti tuleks kindlaks määrata nõuded korteritervishoiu alal ja välja töötada korterite standardtüübid, mida laenu saaja oleks kohustatud arvestama. Nende küsimuste lahendamise peaks olema samuti V. F. Nõukogu ülesandeks.

V. F. Nõukogu ülesandeks oleks ka korteritervise kavakindlaks juhtimiseks vajaliste ettepanekute tegemine, eriti kruntide ja ehitusmaterjalide hindade alal.

Korterikasutajaile otsene laenuandmine võib tulla kõne alla vaid erandina, kuna iseseisev korteritervise käib üksikule töövõtjale tavaliselt üle jõu. Küll aga tuleb ette näha abistamisvõimalusi korteri omandamiseks neile, kelle palgad on eriti madalad või kel on üle 2 lapse. Nende korteritervise omandamise maksu ja osalt ka üüri võib fond vähimalt teatud juhtudel võtta enda kanda (nagu Rootsisis võtab riik enda kanda 30—50% lasterohkete perekondade üürist).

Laenuandmise tingimused ei tohiks olla halvemad kui senistes korraldustes elamute ehitusfondide alal. Laenu tuleks anda kuni 80% kinnivara väärtusest. Laenu kestvus peab olema: 60 a. kivihoonete ehitamiseks, 50 a. kergemate kivihoonete ja 40 a. puuhoonete ehitamiseks. Olgu märgitud, et näit. Rootsisis on tähtaeg 30 a. ja meie korterikasutaja kandejõud on märksa madalam Rootsiga võrreldes, seega ka laenu kestvus peab olema pikem.

Tööliskorterite küsimuse lahendamiseks ei ole eeltähendatud korraldused küllaldased, vaid paratamatult on vajaline suurkätivate tööandjate kohustamine seaduseandlikkus

korras vabrikukorterite ehitamiseks, sidudes selle kohustuse täitmise kindla tähtajaga. Ühtlasi tuleb anda sotsiaalministriile õigus oma määreusega fikseerida nõudmised, millelele vabrikukorterid peavad vastama korteri tervishoiu seisukohalt.

Eeltõstetud küsimused vajavad põhjalikku kaalumist enne vastavatele normidele lõpliku kuju andmist, seepärast tuleb kindlasti eeldada, et vastav seaduse eelnõu või eelnõud antakse Tööliskojale seisukohavõtmiseks enne kui need esitatakse Vabariigi Valitsusele.

Töötülide lahendamise seaduse muutmise.

Tööliskoda esitas pea-, sotsiaal- ja majandusministriile märgukirjad töötülide lahendamise seaduse muutmise asjus. Märgukirjas öeldakse, et kehtiva töötülide lahendamise seadusega on kitsendatud streigiõiguse kasutamise kui ka kutseühingute õigus tööliste esindamiseks töötüldes ja tööliste palgatase on tehtud olenevaks riigivõimu tahtest. Seega on oluliselt vähendatud tööliskonna demokraatliku isetegevuse ulatust ja riigivõimule on usaldatud ülesandeid, milledega ta ei saanud toime tulla. Seaduse valmimisel antud lubadused tööliste elatusmaksumuse tõstmiseks jäid nimelt täitmata ja töötülide lahendamise komisjon piirdus paremal juhul palkade kohaldamisega elatusmaksumuse indeksi muutustele. Nii jäi tööliste elatustase majanduselu üldisest tõusust maha ja praeguse olukorra juures on küsitav, kas suudetakse kehtiva töötülide lahendamise korra alusel pidurdada lubaduste kohaselt tööliste elatusaseme langetust.

Mitte tunnustades demokraatliku isetegevuse tähtsust praegune seadus ei sisalda enese demokraatlike riikide kogemusi, kusjuures Eesti oma kogemused sel alal on väga piiratud praegugi, seda enam seaduse valmimise ajal. Seadus kujunes seepärast paratamatult puudulikuks ja lünklikuks, nagu seda praegu vist üldiselt tunnustatakse. Peale eelmainitute on seaduse olulisimaks puuduseks, et see ei ole kohandatud palgaolude korraldamisele üle tööharu, kuna kokkulepped sõlmitakse või otsused tehakse käitiste kaupa, kusjuures piirdatakse nende käitistega, kus on tekkinud töötüli. Seega on tõkestatud palgaolude ratsionaalne korraldamine ühtlasel tasemel ning tihtipeale palkade parandamine seal, kus see on eriti vajaline, kus aga võivad puududa tööliskonna asutused ja palgaaktsiooni alustamine on seega takistatud, nagu vähemates käitistes. Töötülide lahendamise kehtiva korra teistest puudustest olgu mainitud töötingimuste liig üldine fikseerimine komisjoni sundotsuseis, kuna komisjon ei ole tavaliselt suuteline küllaldaselt tutvuma käitise vahetõrgete üksikasjadega. Menetlus on mõnes punktis lünklik, nii ei ole ministrid seotud mingi tähtajaga protestide otsustamisel.

Töötülide lahendamise korra muutmiseks on Tööliskoda ja kutseühingud astunud korduvalt samme ning esitanud ettepanekuid. Kõigepealt on Tööliskoda koostanud töötülide lahendamise seaduse kava vabavahenduse alu-

sel, mille kohaselt riigi lepitav vahelesegamine oleks püsinud piirides, mis ei riiva poolte isetegevust, eriti streigiõigust.

1937. a. novembris pöördusid Tööliskoda ja üleriiklikud kutseühingud Riigihoidja poole märgukirjaga, millega taoteldi seaduse muutmist vähimalt selles mõttes, et kutseühinguil oleks tööliste esindamise õigus olenemata tööliste arvust käitises, eriti aga töötüldes puhul, mis tekivad mitmes käitises. Riigihoidja tunnistas ettepaneku põhjendatuks, kuid arvas, et selle teostamine peaks tulema kõne alla kutseühingute seaduse kehtimatahakkamisel.

Hiljem kerkis akuutsemalt päevakorda palgaolude ületööhäruis korraldamise küsimus. Põhjalikul kaalumisel valmisidki Tööliskojas sellekohased ettepanekud.

Praegune erakordne aeg esitab erilisi nõudeid ka töötüldes lahendamise süsteemile. Selle edasikestmine praegusel kujul on vastolus tööliskonna õigekspidamisega, asetades töölistel riigi hoolealuste asendisse, ega võimalda nende ülesannete kuigi rahuldavat lahendust, mis praegusest olukorrast on tingitud, eriti palgaolude kohandamise alal tõusva elatusmaksumusega. Ka viimase küsimuse lahendamiseks koostas Tööliskoda vastavad põhilaused.

Kuna kõigi eeltoodud küsimuste lahendamine ei saa enam venida kahjustamata tööliskonna elulisi huve ja õigusetunnet, palub Tööliskoda asuda kiires korras töötülide lahendamise korra muutmisele Tööliskoja ettepanekute alusel.

Peaminister väljendas jutuaajamises Tööliskoja esindajatega arvamist, et töötüldes lahendamise seaduse muutmise on paratamatult vajaline, ja lubas tähelepanelikult tutvuda Tööliskoja ettepanekutega.

Palgalise puhkeaja seadus.

Sotsiaalministeeriumi poolt esitati Tööliskojale seisukoha võtmiseks uus tööliste palgalise puhkeaja seaduse eelnõu.

Eelnõu järele omavad palgalise puhkuse õiguse kõik töölistel, kellele kohta maksab tööliste töölepingu seadus, välja arvatud hooajatöölistel.

Töölistel, kes on olnud ühe tööandja teenistuses või töötanud ühes käitises, on õigustatud saama järjest kestvat palgalist puhkust, kui nad on töötanud vähimalt 1 a. — 1 nädala, 3 a. — 9 tööpäeva ja vähimalt 7 a. — 2 nädalat, kus puhkenädalas maksetakse palka 6 päeva eest.

Uus eelnõu ei nõua töötamist katkestamatult, on küllalt puhkuse saamiseks, kui on töötatud ühe tööandja juures või ühes käitises kokku näiteks 1 aasta.

Eelnõu eeskiri määrab ära ka, kuidas välja arvutada puhkeaja tasu. Selle kohaselt arvatakse tunni-, päeva- ja tükitöölistel päevalgaks puhkusele eelneva 3 kuu normaaltööajal teenitud tasu, jagatud tööpäevade arvuga. Kuutöölise päevalgaks arvatakse kuupalk jagatud 30-ga ja aastatöölisel aastapalk jagatud 365-ga.

Tööaega arvestatakse tööleasumise ajast, kusjuures enne 1. jaan. 1933. a. tööle asunuil tööaeg arvatakse 1. jaan. 1933. a.

Puhkust on õigus töölisel saada jooksval kalendriaastal vastavalt eeltoodud normidele, kui tööline teenistusaeg täitub kalendriaasta 15. detsembriks.

Lõpetatakse tööleping töölisega, kes puhkust pole saanud, maksab tööandja 6 kuud töötanud tööliselle 3 päeva ja vähimalt aasta töötanud 6 päeva palga. Töölepingu lõpetamisel üle aasta töötanud töölisega, kes eelmisel aastal on puhkust saanud, on tööandja temale kohustatud maksta puhkeaja palgast ühe kolmandiku, kui ta aga algaval aastal on tööl olnud vähimalt 4 kuud, kaks kolmandikku — kui ta on olnud 8 kuud, ja terve puhkeaja palga, kui ta on tööl olnud terve aasta.

Puhkust võidakse andmata jätta ainult juhul, kui tööline on asendamatu.

Tekib selles küsimuses vaidlus, lahendab küsimuse tööinspektor. Nii puhkusel mitteviibinule on tööandja kohustatud järgneva aasta esimesel palgamaksimisel maksta peale palga poolteisekordse palga tema puhkepäevade eest.

Tööliskoda oma seisukohtades nõudis: ka hooajatöölistele puhkuse võimaldamist, vähimalt 2 näd. puhkust kõigile, kes on töötanud vähimalt 1 a., puhkuse tasu arvutamist 3 kuu tegelikul tööajal teenitud tasu alusel, tööliselle lahkumisel töölt enne töötamise aasta täitumist, teenitud kuudele vastav arv päevi puhkust, tööliselle õigust seadusevastasel puhkusest ilmajäämisel vastav arv päevi töölt puududa, ilma et tööandja temaga seepärast töölepingut lõpetab jne.

Üürihindade korraldamine.

Tööliskoda nõudis väikekorterite üürihindade korraldamisele võtmist järgmistes kohtades, kus need on põhjendamatult kõrged: Tallinnas, Nõmmel, Tartus, Narvas, Pärnus, Sindis, kaevanduste piirkonnas ja Kehra alevikus.

Koja esindajaks.

Vanade töövõtjate kaitseseaduse § 2 ettenähtud komisjoni määras koja juhatus A. Sauli, asemikuks A. Kaasiku.

Loengud.

Elmiste aastate eeskujul korraldab Tööliskoda ka käesoleval aastal Tallinnas, Tartus, Narvas ja mujal loenguid sotsiaalseaduseandluse, kutseühingulise organiseerimise, palgaolude korraldamise, majanduspoliitika ja muude küsimuste alal.

Tallinna töölisvanemate koosolekud.

Tallinna töölisvanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnalised koosolekud peeti 14. dets. m. a. ja 11. jaan. s. a.

14. dets. Tööliskoja esimees J. Kurvits esines aruandega Tööliskoja tegevusest, peatus eriti Tööliskoja seisukohtadel vanade töövõtjate kaitseseaduse asjus, mis jäeti kahjuks Vabariigi Valitsuse ja riigivolikogu poolt tähele panemata, mistõttu seadusel on hoolekande seaduse ilme ja seaduse tegelikul ellurakendamisel on karta raskusi ja pettumusi. Ta juhtis tähelepanu sellele, et uue tootmiskorraldamise määrusega on töölisvanematele ja töölisnõukogudele kindlustatud kaastoime õigus töömahu vähendamise kavatsuste otsustamisel tootmiskorraldamise komisjonis. Nõunik A. Renning refereeris palgaküsimusest. Läbirääkimistel rõhutati, et töölikond nõuab edasilükkamatult vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanekut. Toodi ette, et ametlik elatusmaksumus indeks ei peegelda tegelikul olukorda ning et palkade tõus ei tohi piirduda indeksis näidatud protsendiga, mis pealegi hilineb paari kuu võrra. Üldiselt rõhutati palkade parandamise ja organiseerimise vajadust, nõuti ka elutarvete hinna tõusu kärpimist. Ühel häälel võeti vastu järgmine resolutsioon:

Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek 14. detsembril 1939. a. leiab, et töövõimaluste vähenemise ja elukalliduse tõusu tõttu on vajaline palkade tõstmine teravam kui kunagi varem,

et majanduslikud raskused ei tohi takistada palkade parandamist, kuna palgad on meil palju madalamad kui tööliste tööviljakus seda õigustaks ning selle tõttu võisid tööandjad koguda reserve majandusliku tõusu ajal ning et palkade tõusuga vähenevad võimalused Eesti rahva töö arvel kujunevate kapitalide väljavooluks välismaale.

Palgaaktsioonide korraldamine olgu töölisnõukogude, töölisvanemate ja kutseühingute tähtsaimaks ülesandeks.

11. jaan. s. a. koosolekul peale Tööliskoja esimehe J. Kurvitsa, kes andis ülevaate Tööliskoja tegevusest, kõneles rvl. L. Johanson töölikorterite küsimuse lahendamisest.

Läbirääkimistel rõhutati, et ümberasujate sakslaste varanduste ülekandmine Saksamaale, samuti nagu nende andmine Saksa riigi käsutusse, on vastolus Eesti rahva õigustega ning eluliste huvidega, mida ei saa pidada lubatavaks. Samuti avaldati koosolijate poolt rahulolematust selles, et kutseühinguid ei lasta vabalt tegutseda, vaid need suletakse, tagandatakse juhatused ja kombineeritakse uued juhatused. Leiti, et see olukord ei ole kooskõlas riigivõimu lubadustega. Esitati ka samasisulisel resolutsioonid, kuid politsei keelas nende hääletusele panemise ära.

Koosolek võttis vastu järgmise resolutsiooni:

„Koosolek tunnustab, et korterikriisi lahendamiseks ei saa enam viivitada, vaid tuleb kohe asuda uute tööliste väikekorterite ehitamisele. Tööliste väikekorterite tarvis tuleb püstitada kindlad ehitustehnilised ja tervis-

hoiu minimaalnõudmised. Linnavalitsuste juure asutada elukorterite inspeksioon. Tööliskorterite ehitamiseks tuleb rakendada kõigepealt riik, omavalitsus, väikekorterite ehitusühingud ja töösturid. Suurtööstustele tuleb seadusega kohustuslikuks teha, et need oma töölisi varustaksid odavate ja tervishoiunõudele vastavate korteritega.

Koosolek tunnistab ka, et praegused madalad palgad ei võimalda töölistel tervishoiunõudele vastavate elukorterite üürimist.

Korterikriisi lahendamiseks tuleb peaaegu väikekorterite kavakindla juurehitamise ka tööliste palgaolusid parandada. Tööliste väikekorterite ehitamiseks tuleb koostada riigivõimul viite aasta ehituskava."

Käitiste elu

Tallinnast

A.-s. Balti Puuvillast.

Balti Puuvillas kestab ratsionaliseerimine täie pingega, kuigi töötasu ei tõuse võrdset töö produktiivsusele. Töölised on sunnitud suurema arvu telgedega töötama seepärast, et püsida tootmisprotsessis ja mitte sattuda „värava taha“.

Käitise tööliskonnas on äärmine pahameel käitise juhatusse teguviisi vastu, kuna käitise juhatus maksis jaanuari algul kõigile kuuteenijaale poole kuu palga elukalliduse lisatasuks ja töölised arvati heaks sellest ilma jätta, kuigi peadirektor Kukkk seda lisatasu enne pühi lubas.

Töölised on otsustanud töölisnõukogu kaudu astuda samme käitise juhatuse ees palkade tõstmiseks, mis on õigustatud seda enam, et käitise saadused on hinnas tõusnud, alles hiljuti 6%. Kui käitise juhatus seda ei tee, siis tuleb kokku kutsuda üldkogu koosolek ja palga tõstmise küsimus lahendada seaduslikus korras, kuigi tööliskonnal puudub usk töötülide lahendamise komisjoni otsusesse.

A.-s. Põhjala

tööliste koosolek toimus 18. skp. tööstuse ruumides Koplis. Tööliskoja nõunik A. Renning kõneles tööliskonna olukorrast ja tuleviku-väljavaateist. Töölisnõukogu esimees E. Kägu andis ülevaate töölisnõukogu tegevusest. Koosolekul nõuti palkade tõstmist vastavalt elukalliduse tõusule.

P. K. Võieksport'i keskmeeirei

tööliste koosolek toimus 18. skp. Kõneles Tööliskoja ühistegevusinstruktor H. Isküll majanduslikust olukorrast, tööliste organiseerimisest ja ühistegevusest. Koosolek nõudis vastuvõetud resolutsioonis, et riigivõim ja vastavad asutused rakendaksid radikaalsemaid abinõusid elukalliduse tõusu pidurdamiseks, tööpalkade tõstmiseks ja töömahu säilitamiseks. Edasi nõuti, et kiirustataks uute sotsiaalseaduste, nagu vanaduse, invaliidisuse, vanade tööliste kaitse, töölise puhkeaja ja väikekorterite üüride normeerimise seaduse, ellurakendamise. Töölilistele võimaldatagu vaba isetegevust kutsuühingulise organiseerimise alal ja seatagu jalule normaalne olukord. Tööliskond ise peaks senisest rohkem

hindama oma organiseeritud ühisjõudu ja suurema aktiivsusega arendama töölise kutseühingulist ja ühistegevuslikku liikumist.

Töölisnõukogu esimees J. Pärn andis aru töölisnõukogu tegevusest ja palgaoludest käitises. Senised palgad on naistöölistel 40—50 kr. ja meestöölistel 60—64 kr. kuus. Nõuti lisa naistöölilistele 5 kr. ja meestöölilistele 10 kr. kuus, igale töölisele 2 pudelit piima päevas ja väljavedajatele 0,25% pudelite läbikäigust pudelite katkiminemise arvel. Ülaltoodud nõudmistele läbiviimiseks volitati töölisnõukogu algatama töötüli. Seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid ja valiti valimiskomisjon. Koosolekust võttis osa umbes 60 töölist. Koosolekut juhatas A. Metsjärvi, protokolli K. Rensser.

J. Lorupi

klaasivabriku tööliste üldkogu koosolek peeti 10. jaan. Päevakorras oli töölisnõukogu aruame praegusest olukorrast: 28. det. 1939. a. andis tootmise korraldamise komisjon lubaduse kõigi 505 töölise vallandamiseks, kuni sooda saamiseni. Viimseks tööpäevaks oli 15. jaan. Kuna sooda ei ole mõjuvaks põhjuseks peenlihvimisosakonna seismajätmiseks, siis töölisnõukogu käis Majandusministeeriumis asja kohta selgitust saamas, kus tootmise komisjoni esimees teatas, et vabriku juhatusele on juba korraldus tehtud, et praeguses järjekorras ei kuulu vallandamisele peenlihvimisosakonna töölised. Töölisnõukogu käis ka direktor Meri juures informatsiooni saamas sooda tellimise ja kohalesaamise aja kindlaksmääramise kohta. 5. jaan. teatas vabriku valitsus tootmise korraldamise komisjonile, et ta palub luba 160 töölise vallandamiseks. Põhjusteks oli kristalli ja lihvitud kauba vähene minek ja toorkristalli valmistamise sulatusahju seismajäämine. Vallandamisele tulevad peaaegu kõik naised. Töölisnõukogu informeeris sellest vallandamisest dir. Soninit ja palus kaasaabi, et töölisi mitte ei vallandataks.

Edasi oli päevakorras vabriku juhatuse seletus olukorrast klaasiturul. Käitise juhataja teatas, et tellimisi on vene pudelite peale, aga et soodat tuleb oodata kuni 1. veebr. Ta tegi töölilistele ettepaneku leppida sellega, et nad võtavad palgata puhkust 10. jaan. — 1. veebr.

Ettepanekut häälletades oli vabriku juhatuse poolt 5 häält ja vastu 126.

Läbirääkimiste all leppisid tööandjaga kokku lõiketoa naistöölised, arvult 76, et nad ja

gavad nädala omavahel. Muidu oleks tulnud vallandamisele umbes 35 töolist, nüüd jäävad kõik tööle.

11. jaan oli tootmise komisjonis arutatud 160 töölise vallandamise küsimus. Sellest tootmise komisjoni koosolekust võttis osa ka töölisnõukogu. Läbirääkimiste tulemuseks oli, et lubati vallandada ainult 30 töolist ja teiste töolistega vahel sisse seada 3-päevane lühendatud tööaeg. Seega hakkab 3-päevase tööaeg dalaga töötama, muidugi siis, kui töölised sellega nõus on, umbes 140 töolist.

Linna käitistest.

Linna suuremate käitiste töolistele laste otsustas linnavalitsus anda jõulupuu korraldamiseks töölisnõukogude kaudu 1 kr. 1.—.

Seda lastele antavat kingitusraha ei saanud ka käesoleval aastal väiksemad linna käitised, nagu tapamaja, aurupesumaja, turba-tööstus jne., ehkki Tall.-Harju Omav. Töövõtjate Kutseühingu juhatus esitas vastava ettepaneku.

Elektrijaama töölisnõukogu täiendavatel valimistel valiti kolmandaks nõukogu liikmeks K. Liivak (uus), kuna endine nõukogu liige H. Margo jäi kandidaadiks. Seega on nõukogu koosseis G. Mölder, K. Liigand ja K. Liivak.

Tallinna-Harju Omav. Töövõtjate Kutseühingu juhatus on asunud eeltöödele Omavalitsuste Töövõtjate Liidu ellukutsumiseks, kus registreeritakse vastavaid kohalikke kutseühinguid. Tartu Omav. Töövõtjate Kutseühingu põhikirja on registreerimisel ja lähemal ajal on oodata ka teiste kohalike ühingute põhikirjade esitamist. Seega avaneksid võimalused liidu asutamiseks. Samuti on kutseühingu juhatus välja töötanud uue kodukorra, milles on ette nähtud tööpuuduse, vanaduse, invaliiduse ja surmajuhtudel toetusfondide asutamine. Vastavalt on kindlaks määratud ka liikmemaksu määrad ja alused. Nende küsimuste otsustamiseks kutsutakse kokku jaanuarikuu lõpul erakordne kutseühingu peakoosolek.

Sadamatehase töölised nõuavad palga kõrgendamist.

Riigi sadamatehaste töolistele üldkogu koosolekul nõuti tükitöolistele 20-protsendilist reaalteenistuse tõstmist ja põhitasude tõstmist 10 senti võrra tunnis. Koosolekul anti töölisnõukogule volitus käitise juhatusel läbirääkimiste alustamiseks palkade tõstmise asjus. E. Joonas kõneles kutseühinguist ja organiseerimisest. Käitises töötab praegu 532 töolist, kelledest koosolekul oli umbes 300.

Aivazi töolistele koosolekult.

A.-s. Aivazi töolistele üldkogu koosolekul ettekantud aruandest selgus, et metallitöölised võiks tööd olla rohkem, kui tellimisi ei antaks välismaale. Seni on antud töid välismaale, mida kodumaa tööstused võiksid 90

protsendi ulatuses ise valmistada. Käitises vajavad tööttervishoiu olud parandamist. E. Joonas kutseühingulisest ülevaatest selgus, et Tallinna metallitöolistele kutseühingu liikmete arv on kasvanud 200 liikmelt 1200 liikmeni.

Tallinna ühishaigekassale otsustati esitada palve, et Soo tänaval asuvasse tööstusrajooni arataks esmaabipunkti, mille järele on töolistele arvates tungiv vajadus. Tööd on käitises toormaterjali puudusel vähevoitu.

Uuteks töölisvanema kandidaatideks seati üles A. Raag, A. Russe, A. Otsa ja A. Kuldre. Samad isikud valiti ka valimiskomisjoni.

Kopli käitiste töolistele pühadekingi mured.

Tavaliselt annavad käitised töolistele jõulupühadeks ühekordset lisatasu pühade puhul suurenevate väljaminekute ja pikema tööseisaku puhul kaotsiläinud tööpäevade katteks. Kopli käitised on enam-vähem kõik arvestanud töolistele majanduslikke muresid. ETK annetas oma töolistele 20 krooni eest tarbeaineid, Kopli kinnisvarad igale töölisele 15 krooni, O.ü. „Põhjala“ koguni poole kuu palga jne. Joh. Lorupi klaasivabrikus on aga töölised igal aastal olnud hädas pühade-toetuse saamisel. Käitise juhatus poolt ei taheta hea meelega midagi maksa. Käitise remont ja palgad nõudvat raha ja kingiks ei jäävat midagi üle. Möödunud aastal anti 5 krooni töölise kohta pühade lisatasu ja käesoleval aastal arvasid töölised, et tõusnud elukalliduse tõttu maksetakse neile vähemalt 10 krooni. Kõigile üllatuseks teatati, et töolistele maksetakse kõigest 3 krooni pühadeks lisatasu. Sellane väike lisatasu on tekitanud tööliskonnas kibestunud meeleolu ja töölised on arvamisel, et lisatasu tuleks jätta käesoleval aastal välja võtmata, lootes, et tuleval aastal saab siis 6 krooni pühadekingi.

A. Le Coqi töolistele koosolekult.

A. Le Coqi käitise töolistele üldkogu koosolekul seati töölisvanema kandidaatideks P. Vahar ja Otto Koit, valimiskomisjoni valiti E. Lill, Meery Born ja Karl Kork. Tööolud on käitises rahuldavad ja tööd jätkub. Töö seisib pühade puhul ainult kalendripühadel. Töolistele makseti 14 päeva palk.

Esmakordne kollektiivleping riidevärvmise tööstuses.

Tallinna tekstiiltöolistele kutseühingu ja riidevärvmise töösturite vahel sõlmiti hiljuti esmakordne kollektiivleping, mille järgi töolistele palgad tõusid 5—28 sendini päevas. Lepingus tagati töolistele tunnipalgas alammäärad. Naistele tagati 20-sendiline tunnipalk, meestele 25 senti, ja aastase töötamise järele naistele 24 senti kuivadel töödel, märgadel aga 26 senti tunnis. Meestele tagati aastase töötamise järele 35 senti tunnis, hoolimata töö liigist. Õppinud meestöolistele tagati 40 senti tunnis. Tööseisaku puhul maksetakse lepingus tagatud tasud. Kui elukallidus riigi statistika keskbüroo andmel tõuseb 5%, tõstetakse vastavalt palku, tingimusel, kui valitsuse poolt lubatakse tösta tööde hindu.

Edasi kindlustatakse töolistele 50% ületunnitasa ja kutseühingul on õigus kollektiivlepingu täitmist kontrollida. Tööandjad on kohustatud igakordsel lepingu rikkumisel maksma kutseühin-

gule 500 krooni. Tekkivad arusaamatused antakse vahekohta lahendada. Leping kehtib aasta ja ülesütlemine peab toimuma 45 päeva enne tähtpäeva lõppu. Leping hakkas maksma tagant järele esimesest detsembrist.

Tööpuudus raadiotöölise hulgas.

Raadiotöölise hulgas on ilmenud viimasel ajal tööpuudus. Eriti kannatab sõjalaule ja toormaterjalide saamise raskuste tõttu „Standard Raadio“ käitis. Töölisvanem koos elektrikute kutseühinguga esitas majandusministrile märgukirja, et töölise vallandamist katsutaks vältida ja selle asemel lühendataks tööaega. Käitise juhatus poolt töölise üldkoosolekule antud seletuse järgi ei aitavat ka tööaja lühendamine, kuna käitises oldi sunnitud vallandama 15 töölise ja ülejäänutelgi tuleb tööaega lühendada.

Elektritöölised arendavad kutseoskust.

Elektrikute kutseühingu poolt on asunud liikmete kutseoskuse arendamisele: kinomehaanikuile ja elektrikule korraldati erikursused ja raadiotöölise kursuse oli ettevalmistamisel. Seni on kursustest osavõtt olnud elav.

A.-s. A. M. Lutherist.

14. jaan. toimus A.-s. A. M. Lutheri töölise üldkoosolek üle 700 töölise osavõtul.

Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär L. Metslang tööliskonna majanduslikust seisukorrast.

Peamiseks arutusaimeks oli palgalisa nõudmise küsimus. Koosolek võttis vastu tööliskogu poolt esitatud kompromissetepaneku palgaolude suhtes: 1940. a. jooksul palku töölisel ei vähendata, töölise ostujõud peab vastama 1938. a. detsembri ostujõule, selleks tuleb alates 1. jaan. 1940. a. palgaaluseid kui ka tükitöö hindu tõsta 6,5%; elatusmaksumuse tõusu puhul 1940. a. kohustub tööandja maksma töölisele lisaraha elatusmaksumuse tõusu % ulatuses; kõik äripäevadele langevad riiklikud pühad tuleb töölisele välja maksta; puhkeajatasule maksetakse lisa kr. 6—9. Edasi olid kompromissetepanekus ette nähtud toetused sünnituse puhuks, küttepuude ostmiseks jne.

Juhul, kui käitise juhatus ei võta vastu kompromissetepanekut ja asi peaks minema töötülide lahendamise komisjoni, otsustati esitada palganõudmine palju suuremas ulatuses: Bedaux-kategooriate tunnitase, tükitöö puhul tagatud põhitase ja ajatöö tunnitase tõstmist 12—20%, tükitöö hindade tõstmist 16%, alatistele öötöölisele lisapremia maksmist 25 snt. päevas jne.

Üldkoosoleku kui ka tööliskogu seisukohtadest nähtus, et töötülide komisjoni minnek on ainult siis paratamatu, kui käitise juhatus ei peaks vastu tulema üldkoosoleku poolt vastuvõetud kompromissetepanekule.

Koosolek võttis vastu rea resolutsioone, milleles nõuti kiiret korterikriisi lahendamisele asumist väikekorterite ehitamisega, ümberasujate sakslaste kapitalide väljaviiamise, samuti kapitalide Saksa riigi käsutusse andmise tõkestamist jne.

A.-s. O. Kerson ja Ko käitises tõsteti palku.

Arvesse võttes elukalliduse tõusu, esitas tööliskogu 8. detsembril käitise juhatusel palkade kõrgendamise nõude 4—20% ulatuses. Juhatus vastas sellele, et palku tõstetakse, kuid mitte sellases ulatuses nagu nõutakse. Tükitöölise palku üldse ei kõrgendata. Tööliskogu kutsus 17. detsembriks kokku töölise üldkogu koosoleku palkade asjus seisukoha võtmiseks. Koosolekul kõneles ka töölisvanemate instruktor R. Koppelman, kes oma pikas ja asjalikus kõnes selgitas koosolijatele töölise päevaküsimusi.

Palkade asjus mingit konkreetsemat seisukohta ei saadud võtta, kuna koosolekule ei ilmunud tarviline arv töölise. Hiljem teatas käitise juhataja, et päevatöölise palku on otsustatud tõsta 2 senti tunnis, kaseiini naistöölisel 3 senti. Mõnedel tööaladel ei tõsteta ka päevatöölise palku, tükitöölisel üldse palku ei kõrgendata. Uus palk hakkas kehtima 15. detsembrist. Pühiks said töölised ka „toetust“, ja seda ka mitmes järgus: alla 80 kr. kuus teenivatele töölisele anti 10 kr., 80 krooni ja enam teenijatele 5 kr. Need, kes ei olnud veel 6 kuud käitises töötanud, jäid täiesti ilma. Igale töölisele jagati ka kamme. 30 detsembril korraldasid töölised laste jõulupuu, milleks direktor võimaldas 100 kr. Jõulupuule olid ilmunud ka käitise juhatusel liikmed. 9. jaan. tehti käitise juhatusel poolt tööliskogule teatavaks, et alates 15. jaanuarist käitis hakkab kaseiini puudusel töötama 4 päeva nädalas. See teade tõi tööliskonnale tõsist muret, sest alles möödunud aasta lõpul töötas käitis 4 päeva nädalas. Vahepeal, kus võis teenida, olid pühad, ja nüüd jälle 4 päeva kuni määramata ajani. Tööliskonna arvates võib see kesta 2—3 kuud. Sellane pikk lühendatud tööpäevadega nädalas töötamine mõjub raskesti töölise majanduslikule olukorrale ja tööliskond usub, et valitsus leiab siin ehk mingi pääsetee, kuidas töölised sellest raskest olukorrast pääseksid.

Tartust

Tartu maavalitsuse töödelt.

Tartu maavalitsuse poolt korraldatavil mitmesugusel töödelt töötab praegu ligemale 100 töölise. Kuna puudub tööliskogu, siis on selle tõttu käitises palju puudusi. Ületunde tehakse palju, kuid hariliku tunni tasu eest. Ületunde ei kanta isegi palgaraamatuse, vaid see osa palgast näidatakse tüki tööde hulgas. Kes julgeb hakata midagi nõudma, see asendatakse varsti uue töölisega. Üldiselt on tendents vanemaid töölise asendada uutega. Tihti juhtub, et tööline ei saa palka nii palju kui tal õigus oleks saada, kuid nõuda pole kelleltki, kui tahad töökohta hoida. Viimasel aastal ei ole antud palgalist puhkust, kuigi seda varemalt on saadud. Olvat mingisugune eeskiri teedeministrilt kokkuleppel sotsiaalministriga, milles neid nimetatavat ehitustööliseks ja selle alusel nad jäävad palgalisest puhkusest ilma. Ometi töötab neist hulk inimesi kruusaaugus, kivipurustajaina, tsementtorude tegijaina jne., mis

kindlasti peaksid kuuluma puhkuseaduse alla. Näib nii, et maavalitsus koos Teede- ja Sotsiaalministeeriumiga püüab õige agaralt meie sotsiaalolude parandamisele, võttes neilki vähestelt nende palgalise puhkuse, kel see seni oli. Töölepingud olevat tehtud sel kujul, et töölised vallandatakse päevapealt ilma ette ütlemata. Pühade lisatasu ja lasteabiraha veerätte saadud ei ole, kuigi jaanuar on juba lõppemas.

Narvast

Kreenholmi kollektiivlepingust.

Viimase Kreenholmi töötüliga ühel ajal kerkis kollektiivlepingu sõlmimise küsimus Kreenholmi töölisnõukogus päevakorda, sest siinsed töötüli lahendamise komisjoni otsused ei ole töölisi rahuldanud ja töötülide otsuste täitmist on raske kontrollida. Selleks otsustas töölisnõukogu läbirääkimisse astuda käitise juhatuslega kollektiivlepingu sõlmimise asjus. Pärast töötüli lahendamise komisjoni istungit peeti töölisnõukogu ja käitise direktori vahel kollektiivlepingu sõlmimise asjus läbirääkimisi. Töölisnõukogu selgitas kollektiivlepingu vajadust, mis oleks kasulik nii ettevõttele kui ka töölisele. Lõpuks ta tegi ettepaneku asuda läbirääkimisele käitise juhatuslega kollektiivlepingu sõlmimiseks. Peaaktionär Knoop oli isiklikult nõus kollektiivlepinguga, kui seda saaks sõlmida otse Kreenholmi töölisnõukoguga. Töölisnõukogu esimees teatas, et sellane kokkulepe ei ole seadusepärane, sest kollektiivlepped saab sõlmida ainult töölise organisatsioonidega. Lõpuks lepiti kokku, et direktorid lubasid selles asjas käitise juhatuslega ja töösturite ühinguga nõu pidada. Töölisnõukogu pidi kohapealse tekstiiltöölise ühinguga koostama kollektiivlepingus vajalised nõudmised ja need käitise juhatussele teatavaks tegema.

Kohapealne tekstiiltöölise ühing peaks välja töötama kollektiivlepingu, mis oleks vastuvõetav Kreenholmi töölisele, ja selle saatma käitise juhatussele, samuti nõudma läbirääkimiste jätkamist.

Kaevandustest

Kiviõlist.

Kiviõli töölise üldkoosolek peeti 7. jaan. 387 töölise osavõtul. Koosolekut juhatasid S. K o n g i ja H. S c h l o s s m a n n, protokollesid E. P e e n e k e ja O. V o u.

Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär L. M e t s l a n g palgaoludest ja organiseerimisest. Kõneleja selgitas lähemalt tööliskonna, eriti kaevandustöölise, töötingimusi ja palgaolusid ning leidis õigustatud olevat kaevandustööstusharu töölise palkade tõstmise, arvesse võttes üha suurenevat elukallidust, raskeid töötingimusi ja tööstuse kande võimet. Kõneleja rõhutas eriti ka organiseerimise vajadust.

Rvl. L. J o h a n s o n kõneles töötervishoiust ja sotsiaalkindlustusest. Referaadi järele võeti ühel häälel vastu alljärgnev resolutsioon:

Koosolek nõuab, et viivitamata:

- 1) pandaks kehtima vanaduse ja töövõimetusse vastu ja leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus;
- 2) kutsehaiguste vastu kindlustamine;
- 3) õnnetuskindlustust laiendatakse ka vigastustele, mis on saadud väljaspool tööd;
- 4) ellu viidaks tööstuslike käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrus;
- 5) ellu viidaks kaevandustöölise julgeoleku sundmäärused;
- 6) antaks töölise laste abiraha seadus;
- 7) pikendatakse palgalist puhkeaja vähimalt kahe nädalani ja
- 8) töölise varustamine tervishoiuõudeile vastavate elukorteritega tuleb teha kohustusseks suurkätiste valdajaile, milleks on tarvis anda vastav seadus.

Koosolek tunnistas ühtlasi tarviliseks töölise ja nende perekondade tervise alalhoidmiseks, eriti praegusel erakordsel ajal, rahva varustamise esmajärguliste tarbeainetega, elukalliduse vältimise ja liigkasu võtmise kaotamise. Edasi võeti vastu resolutsioonid, milles soovitati töölisel astuda kaevandustöölise kutseühingusse ja tellida „Tööliskoja Teatajat“ ning muud tööliskirjandust.

Ülevaate töölisnõukogu tegevusest esitas esimees H. S c h l o s s m a n n, peatuses eriti töölise kaitseks astunud sammude juures.

Palkade küsimuse all otsustati nõuda palkade tõstmist 5—7 snt. tunnisi ja tarbe korral alustada töötüli. Tükitöölisele otsustati juure nõuda 15% ja kuutöölisele 10 kr. kuus.

Estimaa Õlikonsortsiumi

töölise hulgas tekitab teravat nurinat töölisnõukogu tegevuse takistamine käitise juhatusel. Nimelt laiendati tööinspektori otsusel Viivikonna kaevanduse töölisnõukogu volitusi ka Sillamäel asuvale õlivabrikule, kuna kaevandus ja õlivabrik kuuluvad samale tööandjale ja asuvad ühe valla piires. Tööandja aga millegi pärast ei taha seda tunnistada. Asi on antud tööandja poolt riigikohtu lahendamisele. Asja lõpliku lahendamise pikalevenimisega, mis ongi arvatavasti tööandja siht, on aga paralüüeeritud tööliskonna eneseavaldused, nagu üldkoosoleku kokkukutsumised, palganõudmiste püstitamised jne.

Viljandis

Hoffi nahatööstus pikemaks ajaks seisma.

Enne jõulu teatati Hoffi nahavabriku töölisele, et vabrik jääb seisma määramata ajaks. Võib olla, et võimaluse korral vabrik hakkab käima vähendatud koosseisuga maikuuks. Mis on käitise seisumise põhjus, sellest ei saa praegu keegi öieti aru. Töölised väidavad, et omanikud — kaks juuti — olevat omavahel kasude jagamise pärast tüüsi, teiselt poolt väidetakse, et puudub välisvaluuta, et välismaa nahku saaks sisse vedada. Et käitises puudub töölisvanem, siis ei ole töölistel olnud sidet välismaallega ega ka õiget informatsiooni. Töölisel oli käitises 40 ümber, kuid mitmekordsest algatu-

sest hoolimata ei suudetud korraldada töölisanema valimisi, sest ikkagi leidus mõni äraandja, kes sellest „õigel“ ajal teatas vabrik juhatusele, kes siis algatuse kuidagi mahasuruss. Enne jõulu olevat mingisugune „delegatsioon“ ka käinud Tallinnas ametiasutustes samme astumas, kuid sel tööandja ja „töölise“ segakomisjonil ei olewat seal edu olnud. Hoffi nahavabriku töölisi peksavad omad viitsad, sest kui seni oldi töölisanema valimise vastu, siis nüüd ei ole töölisel häda korral ühtki esindust, kes asja tõsiselt uuriks, vaid tuleb tammuda kinnisilmi vastu tundmatule tulevikule.

4-päevane töönadal tulitikuvabrikusse.

Läinud aasta detsembrikuu lõpul öeldi käitise juhatuse töölisanemale ja töölilistele ette kuuajalise tähtajaga, et 1. veebr. s. a. hakkab tikuvabrikus kehtima 4-päevane (s. o. 32-tunnine) töönadal. Tööaja lühendus on tingitud sellest, et ei suudeta tikke turustada. Tikuvabriku peakaubatarvitaja on seni olnud Inglismaa, kuid sõjaolude tõttu on kaubanduslik läbikäik seega raskendatud ja kodumaal ei suudeta tikke niipalju tarvitada kui vabrik valmistab. Seega tuleb ligi 100 töölisel üle minna piiratud palgaolukorrale, mis mõjub majanduslikult halvavalt. On küll astatud samme valitsusasutuste ees, kuid ka sealt poolt ei suudeta olukorra parandamiseks midagi ette võtta.

O.-ü. Lutsu jahu- ja saeveskist.

Käitises töötab 70 töölise ümber. Mehed teenivad 20—30 ja naised 15—18 snt. tunnis. Palgad ei ole ühtlased, sageli ühe ja sama töö alal töötajad saavad erinevaid palku. Töölisanem on küll tööandjaga palkade ühtlustamise üle rääkinud, kuid tulemusi pole sel olnud, sest tööandja põhjendab palkade mitteühtlust töölise oskusega oma alal ja arvesse on võetud ka vabrikus töötamise aeg. Töö kestab täie koormatusega, töölise arvu vähendamist pole karta.

A.-s. Leihbergi sae- ja linavabrik.

Käitises on töölisi 75 ümber. Ka siin on palgad meesl 30—32 ja naistel 18—20 snt. tunnis, mis ei vasta enam elukalliduse tõusule. Käitises puudub töölisanem. Varem saadi ka ilma selleta kuidagi läbi, kuid nüüd tahavad töölised hakata tõhusamini oma õiguste eest välja astuma. Salkkond aktiivsemaid töölisi pöördus Tööliskoja kohaliku usaldusmehe Eugen Heinalaidi poole, et see oleks neile abiks töölisanema valimiste korraldamisel. Praegu on juba käimas allkirjade kogumine tööinspektorile esitamiseks üldkogu koosoleku kokkukutsumiseks. Kui töölisanema valimine õnnestub, siis loodavad töölised alustada töötüli.

Viljandi linnavalitsuse ehitustööstuslik käitis.

Käitises lõppes detsembrikuu jooksul töö täieliselt. 19. dets. makseti töölilistele lõpparve. Osa töölisi, kes olid siirdunud lennuvälja planeerimise töödele, pidid külmade ilmade tõttu töö lõpetama. Käitises ebaõnnestus ka täieli-

selt töölisanema valimine, sest kui endine töölisanem korraldas valimised, siis tegi selleks tööandja takistusi seega, et ta vallandas esmajärgulisi töölisi nii palju, et töölise arv langes alla 25. Kevelde tööde hooaja alguses panevad töölised jälle oma õigused maksma. Suurem hulk töölisi, kes töötasid mitmesugustel töödel, on tööta ja peavad end elatama sellest natukesest, mis nad suutsid suve jooksul alal hoida. Väike protsent on siirdunud ka metsatöödele.

Viljandi töölisspordi „Võitluse“ üldkoosolek.

Viljandi töölisspordi selts Võitluse tegevus oli vahepeal seisma jäänud, osa parimaid sportlasi läks sõjaväeteenistusse ja juhatuse liikmeid oli Viljandist asunud elama mujale.

Pühapäeval, 10. dets., kutsuti erakordne üldkoosolek kokku, kus otsustati seltsi tegevust jätkata. Pärast lühikest aruannet valiti uus juhatus. „Võitluse“ esimeheks valiti A. Reitel ja neli juhatuse liiget. Juhatusliikmed jaotasid ametid järgmiselt: abiesimeheks V. Mölder, sekretäriks A. Trupkin, laekuriks O. Aburi ja varahoidjaks E. Grünvald.

Viljandi töölisspordiselsil Võitlusel on linnavalitsuse poolt kasutada antud ruumid ja küte tasuta.

Sindist

Novembrikuu keskel anti töölisnõukogule käitise valitsuse poolt kirjalikult käitise üldväljavaade. See ei olnud sugugi rõõmustav. Juba siis mainiti, et olemasoleva villatagavara juures jätkub tööd täie töönadalaga töötades 6 nädalaks. Pühade eel teatati, et kaleviosakond terves koosseisus algab uuest aastast tööd 4-päevase töönadalaga. Algul kavatseti osa töölisi vallandada, aga töölisnõukogu ettepanekul jäädi lühendatud töönadala mooduse juure. Algul oli käitise valitsusel kavatsus seisupäevadeks jätta reede ja laupäev, aga töölisnõukogu ettepanekut arvesse võttes jäid seisupäevadeks laupäev ja esmaspäev. Säärane ettepanek oli tingitud asjaolust, et käitis annab töövõtjatele tulist vett kolmel nädala algpäeval ja siis on kodusolijail võimalik pesu pesta jne. Puuvillaosakonnas oli novembri teatel tööd kaheksa kuuks, kui ei tule puudus värvidest ja kemikaalidest. Ka hiljem teatati, et puuvillaosakonnas tööd jätkub endiselt. Praegu on ka töölise arv endine. Tööaja muutusest ei taheta ikka töölisnõukogule teatada. Kaleviosakonna ettevalmistuse jaoskonna töömuutustest teatati küll töömahu korraldamise komisjonile, kust töölisnõukogu sellest teada sai, nimelt võtab sellest komisjonist osa Tööliskoja mõunik. Sel korral ei lubatud ka vallandusi ette võtta, nagu taheti, vaid lähemale töönadalale üle minna. Nüüd on paigutatud kaleviosakonna töölisi ühest jaoskonnast teise ja isegi puuvillaosakonda.

Töölisnõukogu tegi käitise valitsusele ettepaneku kinkida pühiks töölilistele 2 nädala töötasu, põhjendades seda elukalliduse tõusuga, pika pühadevahega ja ka sellega, et

paljud väikesed käitised eelmistel aastatel ja ka nüüd on palju rohkem kinkinud. See ei oleks ka meie käitisel üle jõu käinud. Hiljem töölisnõukogule teatavaks tehes, et on otsustanud kr. 5.— kinkida neile, kes on üle poole aasta töötanud, ja kr. 2.50 neile, kes on töötanud alla poole aasta, lisatud juure ka ähvardus, et kui nõuate, siis võime teisiti otsustada, sest ega see seadusega ole määratud. Nii on siis nende kõrgkonjunktuuri reservidega, mida varuti raskeks aegadeks ja mida töötülide ajal ette toodi kui suurema töötasu pidurit.

Töö pühade puhul lõppes kõigis jaoskondades 23. detsembril harilikul ajal ja algas uuesti 8. jaanuaril 1940. a. Seega oli pikk seisuaeg. See olevat tingitud remondi vajadusest ja osalt inventuurist. See tehti teatavaks väravakuulutuste kaudu.

Töotervishoiu tingimuste täitmine on toimunud õige perioodiliselt. Tööinspektsiooni ametnike käikude järele on olnud märgata tõusu, kuid peagi järgnesid mõõn ja tardumus. Pesu- ja riietusruumide suhtes on kaks tähtaega antud ja neist ka viimane ammu möödas, aga kõigis jaoskondades ei ole need veel valmis, nagu puuvilla viimistlemise jaoskonnas jne.

Ka on palju rääkimisi olnud kaleviosa-konna koeaurutuse katla puudustest ja hädaohtlikkusest. Katel on vana ja manomeeter on rikkis. Kardetav on üks liig kõvasti kinni kruvida ja seda ei saagi nii kinni, et auru läbi ei tuleks, sest tihendus on puudulik. See olevat enne olnud haigemaja riieteaurutuse katel. Nüüd vallandati koeaurutaja dir. Wachmanni käsul, sest katel ei olevat küllalt kõvasti kinni kruvitud olnud. See on väärsamm ja kut-sus esile tõise pahameele töövõtjate hulgas. Ka töölisnõukogu ei võetud siin kuulda.

Üldiselt paistab töotervishoiu määruste täitmisel silma, nagu ei oleks see vajaline, aga töölisnõukogu, see jonnakas asutus, tahab seda. Nii oli lugu käimlate korstnatega. Need ei tõmmanud, ja baikatekkide kudujad ning villakorvutajad, kes katusealuses ruumis töötavad, vaevlesid teatud tuulte ajal vin-gus. Korduvalt juhtis sellele nähtele tähelepanu, aga asi ei nihkunud. Nüüd vahest laheneb see, sest asi kanti ette dir. Wachmann'ile. Kurb on asjaolu, et iga nõud-mise või korralduse puhul, olgu see ka kõige väiksem, ikka enne ähvardatakse ja siis alles asutakse asja kallale. Tehniline juht sa-geli toonitas, et kui te palju nõuate, siis viiakse tööstus Tallinna üle. Võib-olla edas-pidi asjad paranevad, sest tehniline juht P. Trull lahkus ametist ja Sindist. Tema kar-tis liialt härrasid juhatusest ning ei julge-nud ise kõige vähematki asja korraldada ilma küsimata. Sindile on aga suureks puudu-seks, et juhatas asub Tallinnas. Viimasel ajal käib dir. Wachmann iga nädal kord Sindis. Tehniliseks juhiks uuest aastast on hr. J. Pärn. Tema oli ka enne P. Trulli sel kohal. Ka on käitise ametkonnas muuda-tusi. Kolm ametnikku lahkus ja sõitis ära Saksamaale. Ka tuli tagasi endine direktor

hr. Althausen, kes astus keemiku Lange asemele. Viimane on üks Saksamaale sõit-jaist.

Hakkab täituma eestlaste kauaaegne unistus, et eesti käitistes olgu ametnikeks ja meistriks eesti mehed. Sindis jäävad järjest hõredamaks võõrrahvusist ametnike read. Kurva tõsiasjana peab aga märkima, et on kuulda, nagu oleksid väikese haridu-sega oma ametnikud äärmiselt kõrgid ja uh-ked. See on aga vabandatav, kui meenub orjaaeg, millest see ehk on tingitud, ja loo-dame, et nad endid parandavad.

Sindi Tekstiiltöölise Kutseühingu era-korraline peakoosolek peeti 27. novembril 1939. a. Sindis „Sõpruse“ ruumes. Koosole-ku juhatas senine osakonna esimees N. Lembit ja protokolliis J. Kammer. Koos-olekul kõneles riigivolikogu liige M. Unt teemal: „Miks töölisel organiseeruvad ja kuidas kutseühinguid organiseeritakse“. Koosolek püstitas alljärgnevad resolutsioonid:

1. Vanaduse, invaliidsuse ja laiendatud haiguskindlustuse kohest maksmapanekut, jät-tes sealjuures nendes organisatsioonides, kes neid alatiselt korraldavad, tööliste omavalit-suse alles.

2. Ametiühingule täielist tegevusvaba-dust, kutseühingu korraldamist ametiühingute endi poolt ettenähtud ulatuses.

3. Eestist väljarännanud sakslastele nen-de varanduste eest, mis on korjatud sajan-dite keskes eesti tööliste ja talupoegade higi ja vaevaga, tasu mitte maksa.

Sindi Tekstiiltöölise Kutseühingu esime-heks valiti endine osakonna esimees N. Lembit. Juhatusse valiti: Linda Soo-vik, Henn Meola, Jaan Kammer, Jakob Kuller, Aare Kaljus ja Eduard Saar. Revisjonikomisjon va-liti kolmeliikmeline ja nimelt: A. Soo-vik, Ev. Sarapik ja A. Praks. Koos-olek leidis tarvilise olevat Tekstiiltöölise Kutseühingute Liidu moodustamise, milleks volitati juhatust samme astuma. Koosole-ku algatud küsimuste all võeti elavalt sõna. Peaasjaliselt oldi pettunud uues ühingu nor-maalpõhikirjas ja leiti see olevat pidu-riks kutseühingulisele liikumisele. Veel pä-riti aru ühingu ruumi remondi kohta ja see leiti tarviline olevat.

Liidu moodustamiseks ongi juba samme astutud, nimelt koos Pärnu Tekstiiltöölise Kutseühinguga saadeti liidu põhikiri registree-rimiseks.

Ka on uued liikmeraamatud, mis kesk-liidu poolt trükiti, oma värvi roheliseks muutnud. Vist mõned ei salli punast värvi.

Raudteelt

Raudtee liinitöölise palkade küsimus.

Elukallidus on viimastel aastatel ja eriti veel möödunud aasta sügisel sõja puhkemisest alates näidanud pidevat tõusu ja elumaksumuse tõusu tendentsi kestab ka praegu, hoolimata mõnesugus-terd selle pidurdamisest püüvatel riigivõimu korraldustel. Selleks mõjub omajagu kaasa sõja-pühhoos rahvahulkades, kus kaupa kui tarbeid

celistatakse igal juhul rahale. Elukalliduse tõus tabab alati kõige valusamalt palgategenijaid, peamiselt ja esmajoones aga väikesepalgalisi, kelle ostujõud langeb seega tunduvalt, mis sunnib paramatult palgategenijal tegema õige ulatuslikke piiramusi esimese järgu elutarvete rahuldamisel. Majanduslikke raskusi on praeguses olustikus kõigil riigiteenijail ja töölisel. Kõige talumatum on aga olukord raudtee väikesepalgalisil teenijail ja töölisel, kelle palgatase on püsinud alaliselt madal seisus. Riigiteenijate palgad püsivad muutumatult tasemel, mis pandi kehtima vastava seadusega 1. aprillist 1937. a. Raudtee liinitöölise suhtes tähendab see kuupalka 55.— kuni 70.— krooni piires. Raudtee päevatöölistel on olukord isegi veel halvem: nende kuupalgaks võib enamikul lugeda kõigest 42.— kuni 50.— krooni kuus, kusjuures nimetamisväärsed soodustused neil puuduvad. Sellased palgad on püsinud muutumatult viimase kolme aasta jooksul, hoolimata järjekindlalt tõusnud elukallidusest, mis on küllaldast tõestamist leidnud vastavate statistiliste andmete najal, kuid mida rohkem tunneb veel iga tarbija isiklikult oma igapäevases elus elutarvete muretsemise puhul. Nii imelikuna kui see ka tundub, kuid tõsiasi on ikkagi see, et riigivõim ei ole millegipärast pidanud tarviliseks või võimalikuks oma teenijate ja töölise suhtes arvestada vahepeal suuresti muutunud vahekordi nende töötasude ja ostujõu vahel. Kadestamisväärt ei olegi erakäitiste töölise majanduslik olukord, kuna seal toimub palgaolude korraldamine töötülide lahendamise komisjoni vahetalt: elukallidus tormab hoogsalt ees ja töötülide lahendamise komisjoni sundjärelotsused, mis on tavaliselt üpris tagasihoidlikud, liiguvad vaikselt järele. Kuna komisjonis kaalutakse ettevõtte majanduslikku kandevoimet, uuritakse elukalliduse indeksi suurenemist, toimetatakse tarbe korral ekspertiisi jne. ning neile andmeile toetudes tehakse otsus mõneprotsendiliseks palga tõstmiseks, ja sellased töötüdid erakäitistes korduvad perioodiliselt, siis võib ikkagi vähemalt lõppeks konstateerida, et mõne viimase aasta jooksul on ometi midagi saadud ja osaliseltki suudetud seega tööliskonna otsuvõimet säilitada. Raudtee liinitöölisele pole antud võimalust ka töötülide lahendamise komisjoni vahendust kasutada ja nende palgatase seisab samal surnud punktil, nagu see oli juba aastaid tagasi.

Mida on teinud siis liinitöölised ja nende esindused olukorra parandamiseks? Kas on ainult rasumisi nurisetud ja võetud vastu koosolekute ruumide nelja seinaga vahel sinnapaika jäävaid vastavasisulisi resolutsioone? Seda siiski mitte! Liinitöölise tööliskonnakogudel ja kutseühingul ei ole antud olukorras jäänud muud teed üle kui pöörduda raudtee administratsiooni ja riigivõimu poole. Seda on ka korduvalt tehtud! Igal ajal on oma eri vaim, vaated ja väited. Majandusliku kriisi ajal oli tööliskonna majanduslike nõudmistega esitamisel riigivõimu vastuväiteks riigikassa raske rahanduslik olukord. Mõni aeg tagasi meie riigi majandusliku kõrgkonjunktuuri aegu seletati liinitöölise palgaolude parandamise püüete üritamisel, et Eesti on peamiselt põllumajanduslik riik, mistõttu tuleb ka tööliskonnal domineerivat rahvaikhti ja selle huvisid tõsiselt arvestada. Eestis valitseb põllutöölise puudus ja kui parandada raudtee liinitöölise majanduslikku olukorda, mis

riigikassa seisukohalt ja raudtee tulude kohaselt ei oleks võimatu, siis muutub liinitöölise töökoht ja kutse paremate palgaolude ja lühema tööaja tõttu ahvatlevaks senistelegi vähestele põllutöölisele, ja on karta, et maa jookseb neist niisugusel juhul tühjaks. Vaat' sellaseid mõtteid oleme harjunud kuulma. Kui asuda viimase aja juure, siis ei saa väikides mööda minna ühest palgaolude korraldamisega seoses olevast asjaolust — kutseühingute ümberkorraldamisest. Liinitöölise ja nende senist üleriigilist kutseesindust puudutas kutseühingute sunduslik ümberkorraldamine väga tunduvalt, nõudes ränka energiat ja ajakulu juhtkonnalt. Eelkõige tuli pikemat aega võidelda liinitöölise kutseühingulise iseseisvuse säilitamise eest. Selle saavutamine oli vajaline senise üleriigilise ühingu jaotamiseks kuueks kohalikuks ühinguks ning üle maa nende organite ellukutsumiseks ja paralleelühinguga liitumiseks. Liinitöölise kutseühingute liidu põhikirja registreerimine viibis Siseministeeriumis kuni möödunud aasta lõpuni ja praegu on alles teoksil liidu organite tegevusse rakendamine. Et see nõuete kohaselt kutseühingute ümberkorraldamisel tehtud suur töö osutub senisest rohkemal määral õnnisturikkaks liinitöölisele nende majanduslike huvide kaitsel tulevikus, sellele küll ei julge veel alla kirjutada. Küll peab aga tunnistama, et seoses kutseühingute ümberkorraldamisega nii aja-, kuid eriti seadusepärase liinitöölise kutseühingute keskuse puudumise tõttu, ei ole saadud viimasel ajal palkade küsimust ulatuslikumalt riigivõimu ees üles tõsta. On küll liinitöölise tööliskonnakogude kaudu esitatud nõudmisi ühekordsete toetuste saamiseks, mis on osalt Vab. Val. poolt rahuldatud, kuid ega see lahenda sellepärast veel palkade küsimust.

Riigieelarve on juba Vab. Val. poolt läbi vaadatud ja läheb parlamenti vastuvõtmisele. Kui võrd selles töötasude ja töökrediitide suurendamist on ette nähtud, pole praegusel silmapilgul veel teada. Võib arvata, et Majandusministeeriumi esindajate poolt väidetakse ühenduses praeguse rahvusvahelise olukorraga uusi majanduslikke raskusi, mis pidurdavad mõju avaldavad riigi sissetulekuile ja nõuavad kulude suurendamist muudel aladel. Riigi väikesepalgalisil teenijail ja töölisel muutub talumatuks praeguses olukorras oma palga arvel majanduslike ohvrite toomine. Raskuste kandmine jaotatagu kõigile kodanikele vastavalt nende kandejõule, esmajoones pandagu see suurte kapitalide eksploateerijate peale, sest praegune aeg suurkaubanduses ning -tööstuses, samuti ka põllumajanduses, ei ole kaugeltki nii halb kui seda mõned ringkondade poolt püütakse valgustada. Mõnel pool tehakse päris hiilgavaid tehinguid. Seepärast on meie arusaamise järgi vastuseis palkade tõstmise nõudele, eriti väiksemapalgaliste suhtes, täiesti põhjendamata. Ei saa nimetada palkade tõstmiseks ka seda, kui tõstetakse palku kuutöölisel 2—3 krooni võrra kuus ja päevatöölisel 1—2 senti võrra tunnis, nii kui see sündis 1937. aastal, sest elukalliduse tõus on olnud kaugelt suurem.

Aluseks tuleks võtta elukalliduse indeks 1. aprillil 1937. a. ja võrrelda seda praeguse elumaksumuse indeksiga ning vähimalt selle vahe võrra tuleks palku kõrgendada. See ei olekski siis sisuliselt reaalpalka tõstmine, vaid sellane nominaalpalka tõstmine kujuneks tööliskonna

endise ostujõu säilitamiseks. Seda kindlasti saama tunneb raudtee liinitööliskond ennast olevat täiesti õigustatud ja loodab, et kõik need valitsusasutused ja isikud, kelledest oleneb selle küsimuse edaspidine kujunemine, seda täiel määral mõistavad ja sotsiaalse õigluse taotlemise tahtel ka toetavad.

Pühade lisatasu raudtee liinitöölilistele.

Teatavasti esitasid raudtee liinitööliliste tööliskogude ja kutseühingute esindajad Vab. Valitsusele märgukirja, milles paluti määrata kõigile päevapalgalisile ja kuni 75.— kr. põhipalgaga kuutöölilise jõulupühiks ühekordne lisatasu 30.— kr. suuruses. Vabar. Valitsuse otsusega 7. XII 1939. a. lubati maksa päevapalgalisile töölilise, kes on 1939. a. 24. detsembriks olnud riigiasutuste või ettevõtete teenistuses vähimalt 6 kuud, lisatasu Kr. 12.— suuruses. Samuti võttis Riigikogu vastu seaduse, mille järgi makseti neile riigiteenijaile, kelle kuupalk on alla 155.— kr. (II rajoonis 150.— kr.), ja kõigile riigitöölilise täiendavalt ühekordset lasteabiraha 1 kuu normi suuruses. Riigitööliliste kohta nõuti ühekuist teenistusaega kuni 24. XII 1929. a.

Riigi eeskujule järgnesid ka linnade omavalitsused ja rida erakäitisi.

Tööpäeva ei lühendatud 23. ja 30. XII 1939. a.

Kuna 1939. a. langesid jõululaupäev, 24. XII, ja vana-aasta, 31. XII, mil töö lõpeb kell 12, pühapäevastele päevadele, siis pöördus Tallinna Raudteeliini Tööliliste Kutseühing teedeministri poole palvega lubada nimetatud päevade eelpäevadel 23. ja 30. XII erakorraliselt töö lõpetada kell 12 päeval. Kuigi Raudteede Talituse direktor ja teedeminister suhtusid küsimusele väga pooldavalt, teatati mõni päev hiljem Teedeministeriumist, et kuna pühade ja puhkepäevade seaduse § 2 on otseselt ette nähtud, missugustel päevadel lõpeb töö kell 12 päeval, ja seaduses ei ole ette nähtud sellest korrast erandite tegemise võimalust Vabariigi Valitsuse või mõne muu instantsi poolt, siis puuduvat alus palve rahuldamiseks. Küll oleks mõeldav, et töölisega kokkuleppel muudetakse palgalepingut ja nähakse ette, et 23. ja 30. XII nad töötavad kõigest 4 tundi, s. o. kella 8—12. Sel juhul saaksid päevatöölised ainult poole päeva palga, sest tasu võib maksa ainult töö olnud tundide eest.

Riidevarustuse määrust muudeti.

Riigiteen. riidevarustuse määruse põhjal on remonditööliliste, ülesõidukoha valvuritele jne. väljaantavate riidega kaetud kasukate kandaegaks 4 aastat. Lisaks sellele oli senises määruses väljendatud, et kasukad kaetakse kandaegade möödumisel uue pealisriidega, mille tagajärjel nende kandaeg suureneb nende eelmise kandaega (4 aasta) võrra. Sellele vastavalt oleks Raudteede Talitus pidanud laskma katta kasukad nende kandaega möödumisel uue pealisriidega. Kuna seda moodust ei peetud soovitavaks, siis muudeti Vab. Valitsuse poolt 16. XI 1939. a. riigiteen. riidevarustuse määrust selles mõttes, et Teedeministeriumi Raudteede Talituse alal võib asutuse juhataja määramisel anda väljaantud kasukate ja poolkasukate uuesti riidega katmiseks varustatavale raha, millega tööline võib siis ise oma ära-

nägemisel korraldada kasuka uue pealisriidega katmist. Raudteede Talituse poolt otsustati maksa selleks otstarbeks igakordsel juhul tööliliste poolkasukate katmiseks 22.— kr. ja kasukate katmiseks 26.— krooni.

Liinitöölised valisid uusi töölisvanemaid.

Raudteede Talituse Ehitusameti 4. liini jaoskonna tööliskogude valimised toimusid 6. ja 7. novembril 1939. a., mis juhul loeti valituks ainult üks tööliskogude liige — Osakar Voore (endine). Järelvalimistel 15. ja 16. novembril l. a. valiti täiendavalt tööliskogude liikmeiks Jaan Leeto (endine) ja Jaan Laiverik (uus). Asemikes jäid K. Raid, E. Siim ja K. Kaljukivi. Valimiste kohta protesti ei avaldatud.

Tööliskogude valimised

Raudteede Talituse Ehitusameti 5. liini jaoskonnas toimetati 17. ja 18. novembril 1939. a. Esimesel valimiskäigul valiti tööliskogude liikmeiks Karl Saar ja Henn Ennok (endised). 29. ja 30. XI l. a. toimunud järelvalimistel valiti tööliskogusse veel Julius Tilger (endine) ja Rudolf Saaremets (uus). Valimised leidsid eriülesannetega tööinspektori poolt kinnitamist.

Mujalt

Kehra

tselluloositehase tööliliste üldkoosolek peeti 15. jaan. Hoolimata 28° külmast olid töölised kuni 18 km kaugusest tulnud kokku koosolekule. Käitise 310 töölisest võttis koosolekust osa ligi 200 töölit.

Koosolekut juhatas E. Ennok. Tööliskogude aruande esitas kogude esimees Männik. Koosolek oli väga üksmeelne ja asjalik. Palgaküsimuses otsustati nõuda ajatöölilistele meestele ja naistele 7 snt. tunnis juure. Tunnipalga alamääraks on meestel 29 ja naistel 29 snt. Tüki- ja kuutöölised said 15% juure. Nende nõudmistele läbiviimiseks otsustati alustada töötuli.

Koosolekul kõneles Tööliskojade sekretär O. Mander tööliskonna päevaküsimustest.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti kiiret väikekorterite ehitamisele asumist ja ümberasujate sakslaste kapitalide väljaviimise ja kapitalide Saksa riigi käsutusse andmise tõkestamist.

Hiiu-Kärdlast.

Hiiu-Kärdla kalevivabriku lühendati tööaega 4 päevani nädalas ja 43 töölit vallandati toorvilla puudusel. Käitises töötab praegu 289 töölit. Meestel on palk keskmiselt 25—28 ja naistel 18—23 snt. tunnis.

Kalevivabriku töölised esinesid Kärdla linnavalimistel 6 kandidaadiga, kes kõik volikokku valiti. Uus linnavalikogude valis linnavanemaks tööliskogude liikme R. Kiili ja abiks töölise A. Saue.

Koha peal alustas hiljutit tegevust Kärdla tekstiiltööliliste kutseühing, millesse organiseerimine on väga elav.

Töölisvanem valiti Jõelähtme vallavanemaks.

Jõelähtme vallavolikogu valimistel ühinesid Jägala Puupapivabriku töölised ümbruskonna randade kalurite ja väikemaapidajatega, mille tulemusena saadi volikogus 10 kohta 12-st, kuna suurpõllumeeste esindajaina pääs volikokku endine vallavanem ja kohalik pastor.

16. detsembril peeti uue vallavolikogu koosolek, kus valiti vallavanemaks kauaaegne Jägala Puupapivabriku töölisvanem ja kutseühinglane A. Saks, kuna vallavanema abi-

deks valiti kalur J. Toots ja vabriku tööline A. Kõva.

Samal päeval korraldas Jägala Tarvitajateühing, mis on samuti tööliste juhtimisel, vabriku rahvamajas 20-a. tegevuse tähistamiseks liimeile aktuse ühes jõulupuuga. Päevakohase kõnega esines aktusel Tööliskoja ühistegevusinstruktor H. Isküll, kuna vastne vallavanem ja tarvitajateühingu juhatusel liige A. Saks esines helde ja huumoriküllase jõulumehena. Osavõtjaid, vanu ja noori, oli üle 300 ja igaüks neist sai jõulumehelt paki Kr. 0.50 — Kr. 5.— väärtuses.

Mitmesugust

E. Tammai 40-aastane.

7. veebruaril 1940. a. saab populaarne raudtee liinitöölise esindaja Endel Tammai 40-aastaseks. E. Tammai sündis 7. II 1900. a. Pärnumaal, Väandra vallas. Võttis osa vabatahtlikuna Eesti Vabadussõjast. Raudteel teenib 1928. a. alates, olles 1932. a. kuni praeguseni Raudteede Talituse Ehitusameti 7. liini jaoskonna töölisnõukogu liikmeks ja töölisn. esimehiks. Möödunud aastal valiti E. Tammai „Pärnu Raudteeliini Töölise Kutseühingu“ esimehiks. Aktiivseks organisatooriks on ta oma käitises olnud kogu aeg. E. Tammai on juhtivalt tegev ka kohalikes seltsides.

Palju jõudu temale edaspidises tegevuses!

Kutseühingud

Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liit registreeritud.

Pikema ootamise järele registreeriti 30. detsembril 1939. a. Siseministeriumis Tallinna ja Tapa Raudteeliini Töölise Kutseühingute poolt registreerimiseks esitatud Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu põhikirja. Liidu nõukogu, mis on 30-liikmeline, tuleb kokku Tallinna liidu organite moodustamiseks 4. veebruaril s. a. Liidu liikmeks astumise otsuse on juba vastu võtnud kõigi kuue kohaliku raudtee liinitöölise kutseühingu peakoosolekud. Liidu nõukogu koosoleku päevakorras on peale valimiste veel organisatsioonilised küsimused ja Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu liikmeks astumise küsimus. Liidu organite ellurakendamise järele võib jälle loodetavasti üle mõne aja jätkuda normaalselt liinitöölise kutseühinguline tegevus.

Raudtee Veotöövõtjate Kutseühingute Liidu nõukogu koosolekult.

Raudtee Veotöövõtjate Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek toimus Tallinnas 14. jaanuaril s. a. „Raudteelaste Kodu“ ruumes. Liidu esimehiks valiti Joh. Normann, juhatusel liikmeiks J. Nurmiste, V. Kings, V. Sirel ja R. Vulp. Revisjonikomisjon valiti viieliikmeline koosseisus: E. Pärdi, V. Kallau, A. Prees, V. Imma ja I. Kullas. 1940. a. eelarve võeti vastu tasakaalus 2830.— kr. Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu liikmeks edasijäämises küsimuses tekkisid lahkarvamised, kuid siiski otsustati see küsimus 14 häällega jaatavalt;

esindajate valimine sinna jäeti juhatusel hooliks. Otsustati anda juhatusel volituse astuda ühispankade liikmeks. Nõukogu võttis vastu ajutise liidu kodukorra. Kinnitati ka matusekassa kodukord, kusjuures võeti vastu otsus, et perekonnaliikmete surma korral toetusi ei anta. Küll otsustati kutseühingu liikmeile anda rahalist toetust tööleõnnestuste ja pikemaajaliste haiguste korral, milleks määrati 15% liikmemaksust. Kõik toetusfondid otsustati jätta liidu juhatusel juure. Nõukogu koosolek avaldas soovi, et päevatöölisena teenitud aeg võetaks arvesse teenistusvanuse tasu maksmisel juhul, kui päevatööliline on saanud kuupalgalisele kohale. Tunnistati vajaliseks tükitöö hindade reguleerimine kõigis raudtee tehaseis, kusjuures avaldati võorastust tükitöö hindade osalise kärpimise üle mõnel pool, hoolimata elukalliduse koguaegsest tõusust. Liidu nõukogu oli ajut. juhatusel poolt määratud 26-liikmelisena, kellest viibis kohal 24 liiget.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti tööpinge tõstmise ja töölise vallandamise lõpetamist, vanade töölise olukorra kindlustamist, sakslaste kapitalide väljavoolu tõkestamist ja töölisele vaba isetegevuse võimaldamist.

Pärnu Raudteeliini Töölise Kutseühingute koosolekult.

19. novembril s. a. toimus Pärnu Raudteeliini Töölise Kutseühingu peakoosolek, mille avas kolleegiumi esimees E. Tammai. Kutseühingute ümberkorraldamise ja Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu liikmeks astumise küsimusi selgitas koosolekul Tallinna ühingu liige E. Peterson, mille järele võeti vastu otsus astuda asutatava liidu liikmeks. Kutseühingu esimehiks valiti Endel Tammai ning juhatusel liikmeiks J. Sander ja E. Korv. Revisjonikomisjoni valiti H. Vilpsaar, J. Kivistik ja K. Muru. Liikmemaksud ja matusekassa maksud otsustati jätta endiseks. Juhul, kui läheb korda raudtee administratsiooni kaudu kutseühingu liikmemakse palga juures maha arvata, otsustati liikmemakse tasuda kuu viisi, kusjuures need, kelle kuupalk on kuni 55.— kr. maksaksid linnamaksu 30 snt. kuus ja üle 55.— kr. kuupalka saajad 40 snt.

kuus. Peakoosoleku poolt võeti vastu 1940. a. eelarve ja arutati teenistuslikke ning majanduslikke küsimusi, mille puhul eriti rõhutati palkade tõstmise vajadust.

Koosolekust osavõtt oli rohkearvuline ja koosoleku töö täiesti üskmeelne.

Liinitöoliste kutseühingu koosolek Tartus.

Tartu Raudteeliini Töoliste Kutseühingu peakoosolek peeti ühingu organite moodustamiseks pühapäeval, 19. novembril 1939. a.

Kutseühingulistest küsimustest kõneles koosolekul Tallinna Raudteeliini Töoliste Kutseühingu juhatuse liige J. Kivistik. Peakoosolek otsustas astuda Raudtee Liinitöoliste Kutseühingute Liidu liikmeks, kui liit on siseministri poolt registreeritud. Kutseühingu esimeheks valiti peakoosoleku poolt Oskar Voore ning juhatuse liikmeteks J. Laiverik, K. Raid, K. Suuk ja J. Sillaste. Revisjonikomisjon moodustati koosseisus: K. Rebane, A. Hirv ja O. Hirv. Koosolekul valiti ka liidu nõukogu liikmed ja nende asemikud.

Kutseühingu liikmemaksuks määrati kuu-töolistel kr. 2.50 ja päevatöolistel kr. 1.50 aastas, sisseastumise maksuks kr. 0.50.

Majanduslike ja teenistuslike küsimuste üle kõnelesid pikemalt J. Kivistik ja J. Laiverik. Peale palkade küsimuse arutati põhjalikult riievarustuse väljaandmisega seoses olevaid küsimusi, kusjuures märgiti ära kõik selles praegu erinevad puudused ning võeti vastu resolutsioonid seniste puuduste kõrvaldamiseks väljaantava riievarustuse alal.

Valga Raudteeliini Töoliste Kutseühingu koosolek.

26. novembril 1939. a. oli kutsutud kokku Valga Raudteeliini Töoliste Kutseühingu peakoosolek ühingu juhatuse ellukutsumiseks. Koosolekut juhatas kolleegiumi esimees K. Saar Kutseühingute ümberkorraldamisega seoses olevatest küsimustest kõneles Tallinna Raudteeliini Töoliste Kutseühingu juhatuse liige A. Saul, mille järele võeti vastu ettepanek Raudtee Liinitöoliste Kutseühingute Liidu liikmeks astuda. Kutseühingu esimeheks valiti ühel häälel kauaaegne töölisnõukogu liige Karl Saar. Juhatuse liikmeteks valiti J. Tilger, R. Saare-mets, H. Ennok ja H. Oona. Revisjonikomisjon valiti kolmeliikmeline: V. Moor, R. Liiv ja V. Viilup. Liidu nõukogu liikmete kandidaate valiti kuus. Liikmemaksud ja matusekassa maksud otsustati jätta esialgu endisteks. 1940. a. eelarve võeti vastu tasakaalus kr. 105.—, kusjuures on ette nähtud ülejääk kr. 65.—.

Teenistuslike ja majanduslike küsimuste üle refereeris J. Kivistik, rõhutades eriti üheksorke toetuse maksmise vajadust töölilistele jõulupühiks. Valimiste algul tekkis koosolekul väike segadus, kuna koosolekule olid ilmunud ka mõned töölised, kes ühingu liikmed ei olnud. Kohal viibivad politseinikud püüdsid end seetõttu liigselt koosoleku käiku segada ja tahtsid korduvalt koosoleku

isegi lõpetada. Suuri vaevu läks korda neile olukorda selgitada ja koosolek saadi ikkagi lõpuni viia.

Narva Raudteeliini Töoliste Kutseühingu peakoosolekult.

26. novembril 1939. a. toimus Narva Raudteeliini Töoliste Kutseühingu peakoosolek ühingu organite valimiseks. Narva liinitöolistest kuulus senini osa töölisi tehaste ja depoode töoliste kutseühingusse — Eesti Raudtee Töoliste Ühisusse. Vastavalt uute põhikirjade nõuetele tulid need töölised nüüd üle liinitöoliste kutseühingusse. Kutseühingulistest ümberkorraldustest andis koosolekul informatsiooni Tallinna Raudteeliini Töoliste Kutseühingu liige E. Peterson. Peakoosolek otsustas astuda Raudtee Liinitöoliste Kutseühingute Liidu liikmeks. Kutseühingu esimeheks valiti vana töolistegelane Gustav Eichler ning juhatuse liikmeiks R. Luhaväli, A. Varb ja E. Sulg. Revisjonikomisjoni valiti: Teeveer, Vodja ja Reitel. Koosolekul valiti ka esindajad liidu nõukogusse. 1940. a. eelarve võeti vastu tasakaalus kr. 310.— suuruses. Liikmemaksuks jäeti kuu-töolistel kr. 2.50 ja päevatöolistel kr. 1.50 aastas, kuid pooldati võimaluse korral üleminekut kõrgendatud liikmemaksudele kuu-liikmemaksu süsteemi alusel. Koosoleku lõpul arutati majanduslikke ja teenistuslikke küsimusi ning vahetati mõtteid uue ühingu tegevusse rakendamisega seoses olevate küsimuste üle. Liikmeskond võttis koosolekust osa elavalt.

„Tööliskoja Teataja“ tellijate kollektiivi organi-seerimine.

Raudtee liinitöoliste seas algatati mõte ka omakorda „Tööliskoja Teataja“ tellijate kollektiivi moodustamiseks, nii kui see paljudes käitistes on juba toimunud. „Töölisk. Teat.“ maksab kollektiivselt tellides, kusjuures peab olema vähimalt 50 tellijat, tavalise Kr. 1.50 asemel ainult 1.— kr. aastas. Selles mõttes pöörduiti vastava ringkirjaga kõigi liinitöoliste töölisnõukogude ja kohalike kutseühingute juhatuste poole, paludes nende kaasabi kollektiivi organiseerimisel. Esialgsel andmel näib, et üleskutte leiab kohtade peal vastukõla ja et kollektiivi moodustamine kõigiti õnnestub. Tähtis on see eriti „Tööliskoja Teataja“ ulatuslikuma leviku mõttes liinitöoliste keskel.

Autojuhtide Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek.

Tallinnas peeti Eesti Autojuhtide ja Moto-tehnikute Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek, millest võttis osa 11 kutseühingut 30 esindajaga.

Ülevaate liidu senisest tegevusest esitasid esimees O. Viikmäe ja asjaajaja A. Mäikallo, misjärele võeti ühel häälel vastu järgmised otsused:

1) Et vältida töötä jäämist bensiinihinna kõrgenduse ja kiunenud raske olukorra tõttu autovõõnduse alal, otsustatakse esitada vastavale asutusele moratooriumi ettepanek võlgustatud jõuvankrite osamaksude korraldamise alal. Paljudel juhuveoautode omanikel

on veondustegevuse järsu vähenemise tõttu täiesti võimatu tähtaegselt korraldada oma autodel lasuvaid võlgu, samuti on nad sunnitud olnud vabastama oma palgalisi autojuhte. Liidu juhatusele tehakse ülesandeks astuda vastavaid samme selle katastroofilise olukorra vältimiseks.

2) Uued kutseühingute normaalpõhikirjad näevad ette kaheaastase tegevuse nõude vastaval kutsealal, enne kui sel alal töötaja võidakse võtta kutseühingu liikmeks. Jõuvankirjuhtidele ei ole see tingimus vastuvõetav, mispärast tehakse ettepanek selle nõude kaotamiseks.

3) Liidu nõukogu otsustas nõuda veoautode kaubasaatekirjade kaotamist, sest kaheaastasel kehtivusel pole see annud positiivseid tulemusi, seejuures paneb see aga üleliigse töö autojuhtidele.

4) Sageli tuleb ette juhtumeid, kus pärast prefektide poolt määratud karistusi samas asjas nende vastu esitatud tsiviilõudmised kohus jäävad tagajärjeta ja kriminaaljalitamisest lõpevad õigeksmõistvate otsustega, sest kohtulikul asja arutamisel ei leita, et karistatud autojuht oleks põhjastanud õnnetuse või kokkupõrke või oleks selles süüdi. Et sellane olukord võib tekitada karistatud autojuhi arvamise, nagu oleks temaga ülekohtuselt talitatud, nõukogu otsustab selles asjas astuda vajalisi samme.

Edasi teatab liidu esimees O. Viikmäe, et alates uuest aastast antakse igale autojuhtide kutseühingule liiklusjärelvalve suhtes jõuvankrite ja üldise liikluse kontrollimise õigus.

Järgnevalt teatab Tartu kutseühingu esimees J. Paas, et hoolimata majandusministri määrusest tõstsid kaks Tartu bensiiniäri bensiinihinda 1 senti võrra liitrit. Kutseühingu algatusel võeti see asi uurimisele, et vältida edaspidiseid selletaolisi omavolilisi bensiinihinna tõstmisi. A. Täär Tartust avaldas arvamist, et ei ole loomulik, kui veondusettevõteted, kes saavad soodustatud hinnaga bensiini, hakkavad kaupade veo alal võistleva juhuveo-veoautodega, võttes neilt niigi väheseks jäänud teenistusvõimaluse.

Liidu nõukogu võttis ka seisukoha uue autobuseeliinide teenijate töö- ja puhkeaja määrase kava kohta, mis oli liidule saadetud Teedeministeeriumi poolt arvamise avaldamiseks. Selle määruse kava läbitöötamiseks astus liit ühendusse Tallinna linna autobuseeliinide teenijatega ja teiste sellekohaste ettevõtete teenijatega. Kokku võttes selgus, et tähendatud määruse kava tuleb mitmeti täiendada, sest omnibuseliini teenijate huve on selles kavas liig vähe silmas peetud.

Liidu esimeheks valiti Eesti Autojuhtide ja Mototehnikute Tallinna Kutseühingu esimees O. Viikmäe, juhatuse liikmeiks: Johannes Paas — abiesimees, Tartust, Gustav Rauer — sekretär, Tallinnast, Robert Mitt — laekur, Tallinnast, August Moks, Viljandist, Johannes Steinberg, Pärnust, Madis Tõlts, Rakverest, Johannes Ernits, Petserist, Serafim Nugismann, Jõhvist, Friedrich Tames, Kuressaarest, Osvald Klausner Narvast, Aleksander Urbanik, Võrust ja Jaan Kõivumägi, Valgast.

Omavalitsuste töövõtjate organiseerimise ülesandeid aastavahetusel.

Kõigis linna- ja omavalitsuste ettevõtetes töötavate tööliste arvu võiks arvestada 6—7000-ni. Hoolimata sellest kaunis suurest arvust on omavalitsuste töölistel oma tööharu järgi kutseühinguliselt nõrgalt organiseeritud. Erandina vast oleks Tallinn kui suurimate ettevõtete omavalitsus, kus tööliste arv on keskmiselt 2000 ümber.

Mujal kohtadel tegutsesid omavalitsuste ametnike ja teenijate ühingud või seltsid. Need ühingud ja seltsid moodustasid ja kuulusid Eesti Omavalitsuste Teenijate Liitu. Ainsa tööliste kutseühinguna kuulus liitu Tall. Omav. Tööliste ja Teenijate Üldühing.

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse kehtimapanek tõi olukorda suurema muudatuse.

Seaduse eeskirjade kohaselt ühinguid, kellele liikmeiks on ainult riigi- ja omavalitsuste asutuste ametnikud ja teenijad, ei loeta kutseühinguiks. Selle seaduse elluviimise määruse alusel kuulus ümberregistreerimisele ainult Tall. Omav. Tööliste ja Teenijate Üldühing. T. O. T. T. Üldühing esitas registreerimiseks üleriigilise kutseühingu põhikirja. See põhikiri ei leidnud Siseministeeriumis registreerimist ja tuli esitada kohaliku kutseühingu põhikiri Tallinna-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu nime all.

Sellest tekkis nüüd kohalike ühingute ellukutsumise vajadus, et kõiki omavalitsuste töövõtjaid organiseerida kutseühingusse, et siis ellu kutsuda vastavat Omavalitsuste Töövõtjate Liitu.

Nii oli olukord aastavahetusel. Käesoleva aasta ülesandeks on jäänud kõigi kohalike ühingute ja nende liidu ellukutsumine. Siin tuleb kasutada kõiki võimalusi nende ülesannete täitmiseks. Ei saa edasi kesta olukord, kus ühe suurima tööharu töölistel oma enamuses on organiseerimata ja sellest väiksem osa laiali paisatud mitmesse kutseühingusse. Siin on tekkinud ja tekivad aga mõningad raskused sealt, kust neid ei oleks võidud oodatagi. Tundub küll imelikuna, aga on tõsiasi, et aktiivsemate omavalitsuste tööliste kuuluvus praegu mitmesse kohaliku kutseühingusse on raskuseks kohaliku omavalitsuste töövõtjate kutseühingu ellukutsumiseks. Need kohalikud kutseühingud kardavad kaotada neid liikmeid oma liikmekonnast uue ühingu asutamisel. Siin on aga suure arusaamatusega tegemist. Unustatakse, et ühe tööharu tööliste killustamine mitmesse kutseühingusse ei võimalda selle tööharu tööliste palga- ja teenistusolude tõhusat parandamist kutseühingusse kaastõimele. Ei ole ette kirjutatud, et ükski tööandja, ka omavalitsus, astuks läbikäimise mitme kutseühinguga oma tööliste palga- ja teenistuslikes küsimustes, pealegi, kus mõnes on koondatud tähtsusetu osa töölistest, ühingu ettepanekud võivad olla erinevad in. Tariifilepingute (kollektiivlepingute) sõlmimine osutub aga täiesti võimatuks. Seda on aga vist unustanud need kohalikud ühingud, kes seisavad vastu omavalitsuste tööliste kutseühingute ellukutsumi-

sele. Ka püütakse seletada, et vastava kutsega töölised peaksid kuuluma vastavasse kutseühingusse. Tuleb aga küsida, kas meie kutseühingud on puhtkutsealised või on need tööstusharulised kutseühingud. Metall, tekstiil, puutöölised jne. kutseühingud ei ole ju kitsad kutsealad, vaid vastava tööharu kutseühingud. Nimetus „metalli“, „tekstiil“ ei ole ju mingi kutse, vaid tööstuses tarvitatava ja ümbertöötatava peamine nimetus, mis saadud tööstuse nimetus. Seega vastavasse ühingusse peavad ja võivad kuuluda kõik selle tööharu töölised hoolimata sellest, kas nad omavad mingit kutset või ei (lihttöölised, abitööjõud jne.). Metallitöölised kutseühing ei saaks aga näit. värvata ega võiks ka sellesse kuuluda tekstiiltöölise kutsega tööline. Teisugusele seisukohale asudes tuleks ellu kutsuda kitsapiirilised kutsealased ühingud (tsunftid) ja killustada ühe tööstuse ja tööharu töölised mitme kutseühingu vahel.

Need on raskused, mis täiesti ootamatult omavalitsuste töövõtjate kutseühingute ellukutsumisel juba on ilmnunud peale üldistest oludest tingitud raskuste.

Siin ei tohiks ühed kutseühingud neid raskesti teistele suurendada, vaid nende ülesanne peaks olema kõigiti kaasa aidata töö edukuseks.

Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingutel seisavad ees suured ülesanded oma palga- ja teenistusolude korraldamisel. Ei saa väita, et need oleksid kuidagi paremad Eesti tööliiskonna üldoludest. Siiski on siin tegemist tööandja kui omavalitsusega, kelle huvides peaks olema tugeva, ühtlase tööliste esinduse olemasolu kutseühingu näol, kellega kui väärilise partneriga võiks sõlmida vastavaid töölise ühislepinguid. Kui eraettevõtja tegevus on juhitud isiklikest omakasu motiividest ja tema huvides on nõrgalt organiseeritud töölised ja üksiklepingud, siis demokraatlikud omavalitsused ei saaks asuda sellele seisukohale.

Kokku võttes näeme, kui tähtis on omavalitsuste töövõtjate kutseühingute organiseerimine ja nende koondamine tugevaks teovõimeliseks liiduks. Meie töölisliikumine võidab sellest suuresti kui tema esirinnas sammutavad organiseeritud omavalitsuste töölised. Suur töö ootab meid ees käesoleval aastal. Selleks jõudu!

A. Petrov.

Meremeeste liidu kongressil.

Eesti meremeeste üleriigilise kutseühingu peakoosolekul selgus, et ühingul on kaugelt üle tuhande liikme ja senisel juhatusel on liikmekonna usaldus. Eesti meremeeste palgad on ka sõja ajal madalamad kui teiste riikide meremeestel. Koosolekul vastuvõetud otsuseis tunnustati isetegevuse ja palgavõitluse vabadus vajalikeks. Lastetabiraha korraldus peaks meremeestele eraldi loodama meremeestekodu juure. Ühingu esimeheks valiti A. Metslov ja juhatusse: A. Lumet, J. Pärsmann, A. Soosalu ja A. Noor; revisjonikomisjoni valiti A. Luige, J. Juuro ja J. Nigol.

Töötülid

A.-s. Eesti Turbatööstused.

Ellamaa käitises töölised üldkoosolek 14. nov. m. a. otsustas alustada töötüli, nõudes palgalisa kõigile ajatöölisile, ühes arvatud kuupalgalised, 5 snt. tunnis ja kõigil tükitöödel 10%. Kuna tööandjaga kokkulepet ei saadud, anti asi töötülide lahendamise komisjoni lahendada. Komisjon otsustas tõsta kõigi ajatöölised ja töökoja ning jõujaama töölised palganorme 3 snt. tunnis. Turba vagonettidesse laadijatele maksetakse vagoneerist 78 senti. Otsus kehtib 31. dets. 1940, kuid elukalliduse, vähimalt 5% tõusu juures võivad töölised uut töötüli alustada ka varem.

A.-s. Eesti Turbatööstused.

Lehtse käitises otsustas üldkogu 10. dets. m. a. alustada töötüli, püstitades järgmise palganõudmise: naistöölisetele 3 snt. tunnis, meestöölisetele, kes saavad 26 snt. tunnis, 4 senti, ja neile, kes saavad 30 snt., ja kõrgepalgalistele ning kuupalgalistele 5 snt. tunnis juure. Tükitöö hindu tõstetagu 20%.

Tööinspektori lepitusmenetlus ei annud tulemusi.

Komisjon otsustas: kõigi lihttöölised tunnipalgaks peab mees olema 27 ja naistel 21 snt., kõigi teiste ajatöölised palku tuleb tõsta vähimalt 3 snt. tunnis, samad tunnipalgad peavad tagatud olema ka tüki- ja kuutöölisetele, turba vagonettidesse laadijatele maksetagu vähimalt 78 snt. vagoneerist, kõik töölisetele antavad soodustused jäetagu kehtima.

Otsus on kehtiv, kui elatusmaksumuse tõus vahepeal ei ületa 5%, kuni 31. dets. 1940. a.

A.-s. P. P. P. V. Jägala ja Tammiku

käitise töötüli saavutati töötülide lahendamise komisjonis 3. jaan. s. a. kokkuleppe poolte vahel, mille kohaselt tõstetakse palku töölisetele, kes saavad tunnis kuni 20 snt. (inkl.), 2 senti tunnis, ja neile, kes saavad üle 22 snt. tunnis, 1,5 snt. tunnis. Kokkulepe kehtib 30. juunini 1940. a. Elukalliduse 5% tõusu korral on töölistel õigus alustada töötüli ka enne kokkuleppe kehtivuse lõppu.

K.-e. „Maret“

töötüli komisjon 18. okt. m. a. otsustas tõsta käitise käsi- ja masinaladujate nädalapalka 3 krooni võrra ja kõigi teiste trüki- ja köitekojatöölised nädalapalka 2 kr. võrra. Otsus kehtib kuni 30. sept. 1940. a.

Kreenholmis

tehti töötüli otsus 17. sept. m. a. Palganõue oli tüki- ja päevatöölisile 5 snt. tunnis juure. Pealeselle nõuti perekonnaabiraha maksmise aluste endiseksjätmist ja nende palgaraamatusse kandmist.

Käitise juhatus lubas osaliselt palganõuet rahuldada, kuid tööliskogu ei saanud mingid järeleandmisi teha, kuna töölised palganõudmine oli küllaltki tagasihoidlik. Kokkuleppe mittesaavutamisel tegi töötülide lahendamise komisjon järgmise otsuse: Käitises

on kehtiv komisjoni eelmine otsus kuni 31. dets. 1939. a., ning komisjoni enamus ei leidnud praeguste muutlike olude tõttu võimaliku olevat tööliliste palganõudmist nii pika aja peale õiglaselt ette otsustada, otsustat. TLS § 12 põhjal asjatoimetus lõpetada.

Otsus oli tehtud töötülide lahendamise seaduse § 12 alusel, mille põhjal sotsiaalministril on õigus anda asi lahendamiseks komisjonile teises koosseisus. Kui sotsiaalminister seda õigust ei oleks kasutanud, oleks töölilistel õigus alustada streiki.

Sotsiaalminister siiski andis asja lahendamise komisjoni teisele koosseisule, kes 16. dets. m. a. otsustas: tõsta palka ajatööl töötajatele ja tükitööl töötajatele iga normaal tööaja tunni eest meestele 4 snt. ja naistele 3 snt. tunnis; töölilistele maksetavad lasteabiraha normid jätta endiseks ja need kanda palgaraamatusse lepingu osa p. R. all.

Otsus jõustus 1. jaan. 1940 ja kehtib 30. sept. 1940. a., kusjuures elatusmaksumuse 5% tõusu korral jääb töölilistele õigus uut töötüli alustada ka varem.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.
Ilmunud 24. jaanuaril 1940. a.

A-S. „EESTI METSATÖÖSTUS“

TALLINN, FALKPARGI 4

Metsa- ja saetud materjalide valmistamine, müük ning eksport
Üle riigi müüakse metsamaterjale metskondades

Küttepuude väikemüügilaod:

Tallinnas, Laeva tn. 6, tel. 316-84
 „ Telliskivi tn. 51, tel. 466-50
 „ Juureveo tn. 10, tel. 444-16
 Tartus, Soola 23, tel. 27-28
 Valgas, Kungla ja Maleva tn. nurgal, tel. 1-73
 Viljandis, Pärna tn. 4, tel. 13
 Võrus, Vaksali tee, tel. 10
 Petseris, Tuletõrje plats, tel. 77
 Jõhvis, raudteejaam, tel. 1-09
 Põltsamaal, tel. 42
 Rakveres, Narvas, Tapal, Paides, Elvas ja Pärnus korraldavad väikemüüki linnavalitsused

Lauamaterjalide müügilaod:

Tallinnas, Küti t., tel. 441-16
 Tartus, Saekoja 1, tel. 37-52
 Pärnus (Fröhlingi ja Livoonia laopl.) tel. 6-67
 Petseris, Tuletõrje plats, tel. 77
 Sarus (Valgamaal) tel. Taheva 10
 Kilingi-Nõmmel, Viljandis, Taheval, Jõgeval, Valgas, Põltsamaal, Otepääl, Järva-Jaanis ja metskondades, kus teostatakse palkide läbiisaigimist

PLEKKPARGADENA NAUALE PANDAVAD

MARMORTAHVLEID
 VALMISTAKSE
 24 TUNNIJOOKSUL
A. ED. JÜRGENSI
 JUURES
 TALLINN KAUPMEHE 7

Riide värvimise, appreeterimise
ja pleegitamise vabrik

B. ŠOCHER ja Ko.

Tallinn, Jahu 3-b Telefon 468-35

Reserveeritud

TARVITAJATEÜHING

Tallinn, Narva m. 27

Telefon 313-72

V^d Laks

Vorstivabrik Tartu mnt. 65, tel. 317-26

Lihaärid Turuhoones nr. 7, 17, 18, tel. 455-82

Vorstikauplus Turuhoones nr. 30, tel. 461-31

Esimene Piimamasinate Vabrik

Gustav Peets

Tartu, Võru tn. 100
tel. 38-25 25-35 30-03

"Tav"

Tartu Alumiiniumi Vabrik

O/ü. H. BLUMENTHAL & Ko.

A/S "ODOR"

Pühadeks uued lõhnad:

Cincoflor,
Casanova,
Cobako,
Lavendel,
Maikelluke jne.

A/S "ODOR"

TARVITAJATE ÜHING

„OMA-ABI“

TALLINN, V.-BALTI 19. TELEFON $\frac{418-49}{6}$

Tarvitajate Ühisus

„TARBIA“

Tallinn, Jaama 12

Telefon 312-27

Sõjaväe Majandusühisus

Tallinn, Pikk 11

Telefon 452-06

**Kreenholmi Puuvillasaaduste
Manufaktuuri Osaühisus**

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 2. 1940.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR